

Dit is "Toestanden" van
23 december 1988
1ste jaargang nr. 15
U vindt ons in de kiosk en
betere boekhandel
voor 50F
Abonnementsvoorwaarden
vindt je op blz. 31,
de inhoud op de achterkant
Ons afgiftekantoor is
Brussel X

Toestanden

In dit nummer gaan we op
zoek naar links in Europa.
Heb je je vergrootglas bij de
hand? Een Europa 1992-
dossier op de midden-
pagina's, Ierse en Spaanse
thema's op pag. 8-9. Een
Waalse brief op pag. 23.
Vlaamse en andere
Belgische toestanden in de
rest van dit nummer.

SCHAARS DOCH EUROPEES EN KOSMOLOGISCH WEEKBLAD

Het 145e Boek van het Rekenhof

Belgische Blunderboek revisited

Zopas is het 145e Boek van het Rekenhof verschenen. Het doet me wat denken aan de Beaujolais Primeur: het boek arriveert elk jaar opnieuw, laat een wat zure, wrange nasmaak achter en na enkele weken mediageoeter praat niemand er nog over. Er is één groot verschil: voor Beaujolais Primeur is die stilte na de storm terecht, voor de "opmerkingen en documenten aan de wetgevende kamers" niet. Het jaarlijkse Boek van het Rekenhof is immers een van de middeelen van de parlementaire democratie om de overheidsinkomsten en -uitgaven te controleren.

De kleine zeshonderd ambtenaren van het Rekenhof ploegen zich dag in dag uit door de boekhoudingen van de staat, van de provincies en van de instellingen van openbaar nut op jacht naar budgetoverschrijdingen, ondoelmatig beheer, onwetige daden, gesjoemel met uitgaven en ander inefficiënt overheidsgedrag. Het Boek is in de eerste plaats bedoeld voor de volksvertegenwoordiging, maar die doet er traditiegetrouw bitter weinig mee. Dat is des te onbegrijpelijker omdat het Rekenhof alleen maar de blunders van de staat kan signaleren. Beleidsverantwoordelijkheid heeft het Hof niet. Dit is nu het derde jaar na elkaar dat ik het Boek doorneem en de klachten blijven dezelfde: 1) Ministers weigeren op brieven van het Rekenhof te antwoorden. Eén van de meest voorkomende zinnnetjes is ook nu weer: "Hierop werd niet op afdoende wijze geantwoord". 2) Overheidsinstellingen vertikken het om hun jaarrekeningen ter controle naar het Rekenhof op te sturen. Zo heeft het Hof nog altijd geen volledige begrotingscijfers van 1985, 1986 en 1987 in zijn bezit en de laatste rekening van de Regie der Gebouwen dateert zelfs van 1978! Je zal maar het financiële beleid

van de overheidsinstellingen controleren. 3) Ambtenaren kunnen niet tellen of aftrekken. Soms zijn de rekenfouten verantwoordelijk voor miljoenenbedragen ten nadele van de staat. Ze worden zelden teruggevorderd en wanneer men al eens advocaten aanstelt om die klus te klaren, schuiven die de zaak op de lange baan zodat de staat alweer schade lijdt. Ook hier-teen weert de overheid zich niet of nauwelijks. 4) Bouwpromotoren krijgen op onwettige wijze overheidsopdrachten of, nog handiger, houden zich niet aan de prijsofferte. In een geval werd zo voor ruim 246 miljoen frank meerwerken uitgevoerd dan gepland (op een aanbestedingsbedrag van 491 miljoen frank!). Conclusie van het Rekenhof: "Het Hof heeft herhaalde malen vastgesteld dat in de dossiers waarin het Wegenfonds via gerechtelijke weg een betaling van derden diende te vorderen, de belangen van de Schatkist niet altijd optimaal werden verdedigd en dat men dikwijls het er niet op aanlegt de verschillen zo snel mogelijk af te handelen." En dit is dan nog voorzichtig diplomatisch ambtenarenjargon. 5) De budgetoverschrijdingen in strijd met de wet blijven verder gaan. Het Rekenhof stelde onverantwoorde meeruitgaven vast: ruim 5 miljard in 1980, meer dan 7,5 miljard in 1981, 2,7 miljard

in 1982 en 1 miljard in 1983.

En tenslotte: 6) met de adviezen van het Rekenhof wordt nauwelijks of geen rekening gehouden. Ook hiervan geeft het 145e Boek weer talloze voorbeelden. We kunnen ons hier beperken tot één citaat: "Ondanks de onwettelijkheid van die handelswijze, waarop het Hof herhaaldelijk gewezen heeft, betaalt de minister van Financiën nog steeds belangrijke uitgaven door middel van schatkistvoorschotten, ofwel zonder machtiging van de Minister-raad ofwel zonder voorafgaande tussenkomst van het Rekenhof". De ambtenaren van het Rekenhof moeten zich zoetjes aan zeer machteloos voelen.

Het Rekenhof boort elk jaar ook een ander thema aan dat de ergernis opwekt. In het nieuwste boek is dat het (mis)bruik van de staatswaarborg. Het Rekenhof inventariseert het lopende fortuin aan staatswaarborgen en schetst de mogelijke nadelige gevolgen voor het staatshuishouden. Voor voor specialisten? Toch is het jaarlijkse Boek van het Rekenhof een must. Prettige lectuur vormen deze "opmerkingen en documenten aan de Wetgevende Kamers" natuurlijk nooit, niet zozeer door de inhoud dan wel door de zware ambtelijke stijl. Toch zou elke rechtgeaarde democraat dit "Belgisch Blunderboek" jaarlijks moeten lezen want een parlementaire democratie staat of valt met de controle van 's lands (financiële) beleid. Des te schandelijker, want ondemocratisch, is de hoge prijs van het Boek van het Rekenhof. Het kost zo'n 2.500 frank. Daar heb je al gauw enkele kratten Beaujolais Primeur voor. Voor de meeste mensen is de keuze dus snel gemaakt. En wie ben ik om die te betwisten, vooral nu de Grote Feestdagen weer voor de deur staan?

Leo De Haes

De vertegenwoordigers van de 'representatieve organisaties' en de regering hebben een arbeidsovereenkomst voor de openbare dienst voor 1989.

Vanwege de regering is dat een volkomen logische zaak. Sommigen menen dat de socialisten in de regering hadden moeten zorgen voor andere voorstellen. Maar in de regeringsverklaring ligt een strikte budgetaire discipline ingeschreven. De regeringssolidariteit is op dat punt nooit in vraag gesteld. Daarvoor moet immers een druk ontstaan die electorale gevolgen kan hebben. Gedesillusioneerd in de regering kunnen dus alleen diegenen zijn die de regeringsdeelname met illusies hebben goedgekeurd.

Anders is het gesteld met de vakbondsverantwoordelijken. Hun positie is minder eenduidig. Niemand in de publieke opinie betwijfelt dat de centrale eis van de agenten in openbare dienst de 10% was. Die hebben de drie vakbondsleiders na de massale betoging van 14 december op de radio ook moeten overnemen. En minder dan één week later gaan de 'instanties' akkoord met het regeringsvoorstel.

Men kan de publieke opinie moeilijk overtuigen dat hier de democratie speelt. De vakbeweging komt opnieuw als een

Representatief?

duistere club naar voren. Er wordt gesproken van "verraad". En niet ten onrechte. Maar door wie of door wat?

De vakbondsleiders hebben immers nooit onder stoelen of banken gestoken dat zij in feite op de lijn van de regering stonden. (ACOD-leider Peter Steenhaut kan blijkbaar zonder enige scrupule overstappen van de vakbondstop naar een werkgeversfunctie.) En zij hebben toch in de verschillende stemmingen een meerderheid gehaald.

Hoe komen de betogers dan wel of niet aan bod in die stemmingen?

Het is een ingewikkelde machinerie die de rechtstreekse basisdemocratie ombouwt tot een vertegenwoordigende oligarchie. Op de regionale congressen, zo die gehouden werden, brengen secretarissen de stemmen van hun sector uit. Soms zonder argumentatie en gesteund door een stilzwijgende delegatie van militanten die veel veil hebben voor een dag syndicaal

verlof. Soms met argumentatie en verwijzend naar nationale comités uit de tijd dat op ondemocratische wijze eisenbundels werden voorbereid zonder consultatie van de basis. Soms na een recente peiling van de meningen van hun leden. Meestal door voor of tegen stemmen te verbinden aan de intimiderende vraag of je bereid bent onmiddellijk in staking te gaan.

Alleen daar waar de mobilisatie deze 'normale' en nogal versterkte procedure doorbreekt, slaan de stemmingen plots in de andere richting door. De druk moet echter zeer algemeen zijn én er moeten regionale vakbondsleiders aanwezig zijn die zelf opkomen voor een meer radicaal standpunt. Dat is wat in de CCOD en in de ACOD van Antwerpen en Limburg is gebeurd. Waar de mobilisatie de gezapige functionering niet verstoort, blijft het apparaat de politieke vrienden steunen. Vandaar dat in het vooruitzicht van onderhandelingen met de PS meer Walen dan Vlamingen het akkoord steunden. Zonder enige discussie over de besluitvormingsprocessen is de notie "representatieve bonden" een versluiering van de werkelijkheid.

Eric Corijn

Met feestelijke groeten van Quirit (links op de foto)

"In het hemelrijk", de strip van Quirit, vervolgt in Toestanden nr. 18

DE WEEK

Vakbonden in de
Openbare Diensten

Krappe meerderheid voor 3 %

Op 7 december betoogden de vakbonden van de openbare diensten massaal. De betogers eisten 10% opslag. De regering gaf 3% en de syndicale leiding verdedigde dat voorstel. Een zeer krappe meerderheid aanvaardde dit.

heden komen daardoor in een lastig parket: de door zagezegd bevriende partijen gevormde regering stelt de grenzen vast van het sociale overleg en laat zeker in de openbare sector even weinig ruimte voor echte onderhandelingen als haar voorgangers. In naam van hetzelfde doel, de sanering van de staatsfinanciën. Natuurlijk komt deze aanpak in botsing met de hoop van een heleboel ambtenaren, bedienden en arbeiders, zelfs indien ze niet gesyndiceerd zijn of niet tot de militante categorie kunnen gerekend worden.

Malaise

De tegenstrijdigheid tussen verwachtingen en realiteit, tussen woord en daad, tussen radicale discours en eerder makke onderhandelingen, leidden vooral, hoewel niet uitsluitend, binnen de ACOD tot een zekere malaise. Deze uitte zich ondermeer in een aantal sectoriële acties die niet door de top gewenst waren: de onverbloemd radicale opstelling van een belangrijk gewest als Antwerpen, de bezetting van de Hasseltse vakbondskalen door een groep militanten en tenslotte de voor de onderhandelaars weinig bemoeidigende stemming op het nationaal congres. Ondanks het feit dat de leiders alle registers opentrokken, stemden ruim 38% van de afgevaardigden niet voor de met de regering overeengekomen koopkrachtverhoging van 3%. Merkwaardig is dat het compromis bij de Vlaamse afge-

Hoewel echt grootschalige en veralgemeende acties niet talrijk waren, is het na de memorabele ambtenarenstaking van 1983 nooit rustig geworden in de openbare sector. Desondanks bedreigden de acties zelden of nooit de neoliberale regeringen. Niet in het minst omdat die op de passiviteit van de christelijke overheidsbonden konden rekenen. Tel daarbij de vrees van de ACOD voor een confrontatie op eigen houtje, die best op een soort financiële en organisatorische zelfmoord kon uitdraaien, en het wordt begrijpelijk dat de "vakbondsinstanties" en een groot deel van de basis verkoos betere tijden af te wachten. De roomsroze coalitie moest "iets doen" voor de ambtenaren.

Nu kan men in de openbare sector ook wel rekenen en in elk bedrijf of ministerie zijn de weddetrekkenden best in staat de gevolgen van de matigingspolitiek op het loonzakje en op de werkomstandigheden vrij exact te becijferen. Overigens liet de vakbondsleiding in haar publikaties niet na harde gegevens te verstrekken over de wijze waarop de staat met zijn personeel omging. Schattingen van het koopkrachtverlies variëren van 15 tot 25%. In elk geval gaat het om een grootte-orde die zowel onthutsend als voor iedereen concreet vatbaar is. Vandaar dat sinds het aantreden van de laatste Martens-aflivering de idee van een belangrijke recuperatie snel veld won en zelfs op begrip kon rekenen bij de ruimere publieke opinie. De 10%-eis leek en lijkt dus zeer redelijk.

SP en PS

Het radicaliseringsproces dat gedurende jaren aan de basis groeide, werd evenwel onderschat door de officiële vakbonden, die zich in onderhandelingen op topniveau stortten, al dan niet binnen het kader van de CAO-discussies. Intussen waren de politieke krachtsverhoudingen tussen partijen en vakbonden grondig gewijzigd in vergelijking met vorig decennium. De SP en de PS lenen onder Van Miert en Spitaels minder en minder het oor aan de syndicale verzuchtingen, zonder dat ze daarom bereid zijn hun politieke greep op de structuren van het ABVV en de mensen die ze bevolken te laten verzwakken. Uiteraard mag de regeringsdeelname niet in gevaar gebracht worden door "buitensporige" eisenbundels of door stakingen. De vakbondsinstanties van beide gezind-

vaardigden met ruim 46% pro-stemmen helemaal geen meerderheid won. Daarenboven dient opgemerkt dat vertegenwoordigers van een reeks openbare bedrijven, waar nog aparte onderhandelingen moeten plaatsvinden, enkel vóór stemden in het vooruitzicht van bijkomende sectoriële eisen en acties. Hoewel langs die zijde minder aan de openbaarheid prijsgegeven wordt, maakt ook de Federatie van Christelijke Syndicaten van de Openbare Diensten melding van zware tegenwind van de basis. Sommige afdelingen stellen zelfs voor de draad van de actie weer op te nemen.

Zuurstof voor corporatisme

Het geschipper van de erkende vakorganisaties veroorzaakte niet enkel een grondstroom van onvoldaanheid in eigen rangen, maar gaf ook zuurstof aan de reeds langer bestaande of nieuwe corporatistische organisaties. Zijn deze groepen nog niet echt invloedrijk, dan slaagden ze er toch in enkele van hun meestal categoriale strijdpunten in de belangstelling te hijsen en in elk geval hun bestaan te tonen. In sommige sectoren, bijvoorbeeld bij de politie of in sommige ministeries, vormen ze zelfs een bedreiging voor het ledenbestand van de gewone bonden. Vanuit eerlijk syndicaal standpunt kan men dit als een negatieve evolutie aanduiden, doch het neemt niet weg dat ook de corporaties een signaal zijn van de afkeer die velen voelen voor een te gebuureaucratiseerd en te partijgebonden vakbondswezen. Het is trouwens opvallend dat deze groepjes het minste succes kennen waar de ACOD en de CCOD een strijdbare en basisgerichte werking hebben.

Daar zit precies één van de belangrijkste knelpunten voor het syndicalisme: wil het de rol spelen van tussenpersoon tussen patroon en personeel en als dusdanig in de praktijk opgedrongen compromissen aan de gecontroleerde basis verkopen, of wil het het eerste en het laatste woord geven aan de mensen in de werkplaatsen en in de burelen? Kiest men verder voor het eerste alternatief, dan is het niet uitgesloten dat de crisis van de vakbeweging, vertaald zowel in ledenvlucht als in verlies aan politieke invloed, enkel nog verdiept wordt.

Jos Gavel

Dat ondervond de socialistische schepen van leefmilieu Engelen aan den lijve. Hij werd deze week door Smet Jet gedagvaard wegens "smaad aan het bedrijf", nadat hij de niet zo fraaie plannen van de firma onthulde. De operatie charme die Smet Jet, na de betrokkenheid in het SCK-schandaal, uitprobeerde heeft zo z'n scherpe kantjes.

Koploper van Europa?

Smet Jet streeft tegen 1992 de positie van Europees koploper na in de sector industriële reiniging. Eén van haar voorname projecten is het opslaan en verwerken van het uiterst giftige polychloorbyfenil of koelvloeistof voor transformatoren. PCB scoort zeer hoog op de hitlijst van milieuvernielende produkten. Het is kankerverwekkend, breekt slecht af in de natuur en scheidt dioxine af, denk aan de ramp in het Italiaanse Seveso. Smet Jet zal in Westerlo de PCB verwijderen, het metalen omhulsel zuiveren en verkopen als schroot. De vloeistof wordt dan tijdelijk opgeslagen en verstuurd naar Rechem in Engeland of Tredi in Frankrijk, de enige Westeuropese plaatsen waar momenteel PCB's onder strenge controle worden verbrand. De vergunning die Smet Jet hoopt binnen te rijden voorziet dat grote hoeveelheden PCB-olie mogen gestockeerd, aan- en afgevoerd worden. Smet Jet hoopt zo'n 1000 ton per jaar te verwerken uit binnen- en buitenland maar kan de verblijfsduur niet vooraf bepalen.

Verontwaardigd protest

De onderneming van Smet Jet botst op vlijmscherpe kritiek. Bij het "commodo et incommodo" onderzoek laten gemeentebestuur, buurtbewoners, de Westerlose Actiegroep Leefmilieu en de Bond Beter Leefmilieu ongezouten verstaan dat ze het zaakje niet vertrouwen. Maar Smet Jet krijgt ook, en dat is eerder zeldzaam, tegenwind van twee naburige bedrijven, DAF Trucks en Wheel Horse, die in de aanwezigheid van PCB-afval een onaantvaardbaar risico voor de eigen continuïteit zien.

Het gemeentebestuur van Westerlo kraakt het initiatief in alle toonaarden af. Men vindt de aanvraag te algemeen, te vaag en ze bevat fouten. Bovendien ontbreken milieu-effectenrapport, veiligheidsverzicht en interventieteam. Op

De keuze van Dupré

De vuile was van een schoonmaakbedrijf

Het industrieel schoonmaak- en transportbedrijf Smet Jet diende in het voorjaar een vergunningsaanvraag in voor de verwerking en opslag van giftig chemisch afval, waaronder de beruchte PCB's, in haar afdeling te Westerlo. Dat is niet naar de zin van het plaatselijk gemeentebestuur, enkele bedrijven uit de buurt en de milieugroepen.

een boogschuit van het bedrijf bevinden zich belangrijke verkeersknooppunten, een autosnelweg, twee woonkernen en een watertoren van PIDPA. Het gemeentebestuur meent verder dat de bedoelingen van Smet Jet onverenigbaar zijn met de activiteiten die op het plaatselijke industriepark beoefend worden. Vanwege gevaar voor brand, ontploffing en gasvorming. Ook rijzen twijfels bij de technische bekwaamheid van het bedrijf. De BBL plaatst openlijk vraagtekens bij de afvalbehandeling omdat de voorziene ruimte veel te klein is om de behandelingstechniek goed toe te passen. Vervolgens ontbreekt alle controle op de duur van het verblijf van de PCB's. De ecologen hameren verder op de slordigheid van Smet Jet. Bij een bezoek ter plaatse vallen de gebrekkige identificatiegegevens van het aanwezige afval in het oog. Volgens de groene woordvoerders geeft het geheel een erg slordige indruk en blijkt het, nochtans wettelijke, toezicht van OVAM nagenoeg onbestaande.

Het bedrijf heeft trouwens een reputatie van onbetrouwbaarheid. Niet in het minst door haar betrokkenheid in het SCK-schandaal vorig jaar maar ook door de wijze waarop de directie omgaat met deze zaak. Tijdens een druk bijgewoonde informatie-avond in Westerlo de voorbije zomer legde de nieuwe pr-man Himpe alle kritische vragen fijntjes naast zich neer.

Gunstig advies?

We schrijven juni 1988. De gemeente Westerlo wijst het project via een sterk gekruide protestnota af. Ook de Antwerpse Bestendige Deputatie kijkt schuin tegen het hele opzet aan. Even later, 8 juli, geeft OVAM toch zijn zegen aan de operatie. Getekend: namens de minister, inspecteur-generaal De Boeck (CVP). Merkwaardig want in 1984 verspreidde OVAM een nota die scherp uithaalt tegen het opslaan van PCB's. Nog meer merkwaardig: de dienstdoende leefmilieuminister die De Boeck opdracht geeft namens hem te ondertekenen heet Jos Dupré uit... Westerlo en toekomstig CVP-burgemeester van deze gemeente. Toch even de Financieel-Economische Tijd, alvast geen revolutionaire krant, van 30 juli citeert: "De familie Smet is bekend als CVP-gezind. Belangrijkste CVP-vertegenwoordiger in de regio van Smet Jet is Jos Dupré... In het verleden betrok SJ zijn vergunningen steeds van een CVP-minister. Het niet-CVP samengestelde gemeentebestuur van Westerlo (82-88) heeft zich daartegen steeds verzet... Volgens sommigen kan de CVP, met Dupré als voorman, opnieuw de absolute meerderheid behalen... Maar het is wel zo dat Dupré als minister van leefmilieu uitiem moet beslissen over de vergunning voor Smet Jet. En zoals gesteld, steunt Smet Jet Dupré als minister. Dupré kan dus voor de verscheurende keuze worden gesteld. Enerzijds is er zijn gemeente, die blijkbaar goed op de hoogte is van de gevaren van PCB, en anderzijds is er een bedrijf dat Dupré en zijn partij goed gezind is." Einde citaat.

Inmiddels won Dupré inderdaad op overtuigende wijze de verkiezingen en gordde opnieuw de burgemeestersjerp om. Maakte hij met zijn advies aan OVAM duidelijk wie zijn voorkeur geniet? Het wachten is nu op de definitieve beslissing.

Raf Willems

PS-Volksvertegenwoordigster Laurette Onckelinx interpelleerde minister Tobback in verband met een feminisering van de namen van beroepen en functies. Een werkgroep is beloofd.

Allicht schoot dit voorstel in het verkeerde keelgat bij feministes die een neutralisering van die namen voorstaan. Zij achten gelijk loon voor gelijk werk haalbaarder als één werk één naam heeft. In Nederland stelden deze neutralisten zes jaar geleden voor om alléén de mannelijke beroepsnamen te hanteren. Zo dromen ze er niet alleen van dat die mannelijke beroepsnamen in de loop der tijden vanzelf een seksneutrale betekenis krijgen. Maar ze rekenen er ook op dat het hogere prestige van een mannelijke term (bij voorbeeld directeur en secretaris) zal overslaan op een vrouw met dezelfde functie.

Eenzijds zijn vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd in hogere beroepen en functies. Anderzijds daalt het prestige van beroepen waar veel vrouwen "binnendringen". Vandaar dat je ondanks de gelijkheidswet van '78 die seksisme verbiedt, nog vaak ziet dat een stenotypiste gevraagd wordt. Bovendien is het uitgangspunt zelf seksistisch door de mannelijke term als de neutrale voor te stellen. Dit bevestigt slechts de antieke, hardnek-

Feminisering beroeps- en functienamen

Een werk, twee namen?

kige opvatting dat mannen met hun waarden en functies de belangrijkste zijn. Het bestendigt ook de onzichtbaarheid van vrouwen. Iemand aanduiden als "Meneer T., mijn stenotypiste" lijkt een zetsfout of een wereld op haar kop. Dat een staatssecretaris bij nader toezien Miet heet en dus vrouwelijk is, doet niemand opkijken. Echt seksneutrale beroepsnamen gebruiken, zoals de Nederlandse "leerkracht", "verpleegkundige" en "verloskundige" vormen ook geen oplossing. Daar is een psychologische reden voor. Taalgebruikers/sters willen weten of ze met een vrouw dan wel met een man te maken hebben.

De feminisering van beroeps- en functienamen, zoals voorgesteld door Onckelinx, is om verscheidene redenen dan ook een meer realistische strategie. De feminisering van beroepsnamen bevestigt op het eerste gezicht alleen maar de ver-

binding tussen sekse en beroep terwijl een ont koppeling het uiteindelijke doel is. Bovendien is het zo dat de vervrouwelijking van een term een negatieve connotatie met zich mee brengt.

In ieder geval zal de feminisering van beroepsnamen vrouwen zichtbaar maken. Uit socio-linguïstisch onderzoek kan men overigens afleiden dat de negatieve connotering verdwijnt, als de feminiene functienamen maar stevig genoeg ingeburgerd raken. Aanvankelijk zullen "staatssecretaresse" en "prieesteres" nog wel aan een secretaresse, respectievelijk aan heidense praktijken doen denken. Maar na een volgehouden hersenspoeling denkt niemand daar nog aan. Bovendien zal aan de bovengenoemde nieuwsgierigheid van de taalgebruikende massa voldaan worden. Veel krantelezeressen en -lezers zullen ook te weten komen dat vooral vrouwen het slachtoffer zijn van wat Philips onlangs besliste. Anderzijds zal een hartpatiënt zich niet langer een proefkonijn voelen als hij bij een chirurg een hartklep moet halen. Zijn krant en zijn nieuwe woordenboek leerden hem immers dan niet de sekse maar de meesvaardigheid in dergelijke gevallen een beslissende rol speelt.

Regien Deleu

Wij zijn erg benieuwd naar de ideeën van de nieuwe Europese Commissaris van vervoer, Karel van Miert. Hij zal immers meewerken aan de nieuwe Europese ruimte van 1992 waar alle verkeer van goederen vrij hoort te zijn. Het wordt anders wel een oncomfortabele ruimte, zo propvol vrachtwagens en files, met steeds moordender wegen en badend in de zure regen. Ondertussen gaat men door met spoorwegstations en lijnen af te schaffen, rijden er steeds minder maar duurdere trams en bussen, sterft de binnenscheepvaart af, pompt men geld in prestigieuze luchtvaartmaatschappijen en legt men de protesten tegen de TGV cynisch naast zich neer. Vandaag kan Karel van Miert nog redelijk rustig met zijn wagen in één ruk van Brussel naar Straatsburg rijden. In 1992 zal de ochtendspits uitlopen in de avondspits. Maar dan is het alweer de beurt aan een nieuwe commissaris.

Wat het Antwerpse socialisme betreft, kan van Miert echter op beide oren slapen. In Antwerpen wachten de socialisten niet tot 1992 om te vernieuwen. De handwerktoestellingen, koffiekoekavonden,

BELGIE KORT

sjoelbaktoernooien, Vlaamse kermissen, rommelmarkten, wafelfeesten, klaverjaskampioenschappen, worstenbroodnamiddagen, voorzittersbals enzovoort behoren daar definitief tot de preindustriële folklore. Jos van Elewycq, weldra schepen van onderwijs en tot voor kort socialistisch fractievoorzitter in de Vlaamse Raad, organiseert in zijn wijk een "avondje zorgeloos gokken en spelen". Voor 200F kan de Kielse arbeider zich "een hele avond kostelijk amuseren" en dit voor "het goede doel". Of daar het socialisme mee bedoeld wordt, is niet duidelijk want dat woord komt nergens voor in de aankondiging. Wel de naam van deze beginselvaste schepen voor onderwijs en kansspelen.

Dan liever de Antwerpse socialist De Bremaecker. Diens "goede doel" liegt er niet om. Enkele weken geleden ontvingen honderden Antwerpenaren van deze welmenende senator een nieuwjaarsbrief. Een belangeloze geste die in deze harde

politieke wereld slechts vermag te ontroeren. Dat de Antwerpse socialisten zich opmaakten voor hun bestuursverkiezing was louter toeval. En dat die brieven op kosten van het Parlement werden verstuurd? Een vitter die daar aanstoot aanneemt. Così fan' tutti.

In de Antwerpse gemeenteraad bracht ex-schepen Geldolf alweer het omkopschandaal van het stort de Hooge Maey ter sprake. Hij zei nog maar eens dat het huidige schepencollege daar de politieke conclusies hoorde uit te trekken. Burgemeester Cools voelde zich daar zwaar door geïrriteerd. De kiezer had het beleid maar moeten sanctioneren, vond hij. De burgemeester vergat eventjes dat zijn coalitie 5 zetels kwijt was en dat één Antwerpenaar op zes voor het Vlaams Blok had gestemd.

De volgende ACOD-ondervoorzitter krijgt ook een professorenwedde en zal een verklaring ondertekenen dat hij niet alleen gehecht is aan het gemeenschaps-onderwijs maar ook aan zijn vakbond.

(kd)

De Generale is begonnen met de herstructurering van haar industriële pool. De holding wenst alleen participaties te behouden in bedrijven die kunnen overgaan tot een synergie met deze van Suez, haar grootste aandeelhouder, alsook in bedrijven die een duidelijk overheersende positie op de markt innemen of die belangrijk zijn op het vlak van de know how. De rest zal op een of ander ogenblik ontmanteld of verkocht worden.

Fabrique Nationale

De Generale besloot de FN een injectie van 5,1 miljard toe te dienen. Op het eerste gezicht een gulle beslissing, maar laten we de zaak van dichterbij bekijken. Door deze inbreng verhindert de Generale alleen maar dat de FN verplicht zou zijn haar boeken neer te leggen. Niets meer. De gestelde voorwaarden, de oproep aan de aandeelhouders, de overheid en de banken bewijst overigens dat de Generale hen wil betrekken bij deze inspanning. De Generale en Suez zouden trouwens niet tot hun beslissing overgegaan zijn indien zij er niet van overtuigd waren dat FN op wereldvlak inderdaad een leidende positie inneemt, zowel inzake jachtwapens (Browning) als oorlogswapens. De FN is sinds lang ziek. Recente cijfers bewijzen dat. Eind 1987 had het bedrijf een schuld van 26,7 miljard tegenover 1,7 miljard eigen kapitaal. Voor '87 bedroeg het verlies 1,8 miljard en op twee jaar was het zakencijfer met 10 miljard gedaald. De tewerkstelling ging op dramatische wijze achteruit van 10.410 eenheden in '84 naar 8.402 drie jaar later. In '88 blijven er 7.162 werkplaatsen over. Om aan die toestand het hoofd te bieden had de vernieuwde directie in juni '87 een strategisch plan uitgedokterd:

- de noodzaak van een partner voor de afdeling motoren;
- het ontwikkelen van synergie tussen de afdeling jachtwapens (het filiaal Browning, dat plant Winchester voor 100% op te slokken en in dat geval 27% van de wereldmarkt zal bezetten) en de afdeling defensie en veiligheid (oorlogswapens. FN is nummer één op wereldvlak met 11% van de markt voor infanteriewapens);
- daarbij komen een inkrimping van de stocks, een produktiviteitsstijging en een vermindering van het personeel.

De gulheid van de Generale?

1988 begon met de raid van De Benedetti op de Generale Maatschappij. De titanenstrijd die daarop volgde verslond zoveel geld, dat de gevolgen hiervan zich onvermijdelijk lieten voelen op het terrein. Vooral bij de dochterondernemingen in moeilijkheden. De Luikse Fabrique Nationale (FN) is daar een voorbeeld van.

(ONTWIKKELINGS)HULP VOOR FN!

Het samenvallen van de herstructureeringskosten en de schuldafbetaling, alsook de daling van het zakencijfer, hebben de effecten van dit plan hoedanook teniet gedaan. Vandaar de noodzaak van een belangrijke financiële injectie. Vandaar de beslissing van de Generale: 3,95 miljard cash om de balans aan te zuiveren en 1,05 miljard om kredieten te consolideren.

Waals Gewest

Tegelijkertijd vraagt de holding aan de houders van wisselbare obligaties, deze in aandelen om te zetten (totaal: 615 miljoen). De andere aandeelhouders ontvingen het voorstel om een kapitaalsverhoging te onderschrijven, schommelend tussen 500 miljoen en 1 miljard. Globaal geeft dat een herkapitalisering van 6,6 miljard. De nieuwe aandelen kunnen onderschreven worden aan een lagere koers dan die van FN op de beurs. Er zouden ook nog andere voordelen aan verbonden zijn. Aan de banken vraagt de FN een verlenging van de kredieten en een vermindering van de interestvoet. Fiscus en sociale zekerheid kregen de vraag om de

FN-schuld in de tijd te spreiden. De FN verwacht eveneens een participatie van het Waals Gewest in haar afdeling motoren (bijvoorbeeld in samenwerking met de Franse groep Snecma), de financiering van een onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma en de kwijtschelding van een terugbetalingswaarborg, bekomen door de Generale voor een voorschot van 250 miljoen. Op die verschillende punten staat men vandaag nog ver van kant. Het Waals Gewest is niet van plan zijn waarborg op te geven. Verder wacht het op een leefbaar financieel plan en een ernstige partner voor de afdeling motoren. De sociale kost van de operatie: het verlies van 800 werkplaatsen in '89 en nog eens 100 het jaar daarop. U kan er van op aan: met al die middelen zal FN er tegen 1990-91 nog in slagen om winsten te maken ook. De syndicale organisaties zijn natuurlijk minder optimistisch. Het ACV weigert iedere afdanking en het ABVV wacht op de reacties van de banken en van de overheid alvorens tot actie over te gaan.

Beurs

De reactie van de Brusselse beurs was feller: FN kende er een vrije val. De kleine aandeelhouders voelden zich in het kruis getast toen ze hoorden van de voorstellen tot nieuwe onderschrijvingen. De ironische kommentaar van Etienne Davignon droeg daar het zijne toe bij. De man van de Generale liet weten dat "de waarheid van de markt" de waarde van het FN-aandeel tot nul herleid zou hebben (bij het eventueel neerleggen van de boeken), indien zijn holding niet tussenbeide gekomen was. De kleine aandeelhouder verkocht dus hals over kop in de hoop de val van het FN-aandeel voor te zijn. Die massale verkoop versnelde natuurlijk de val. Verzekert de operatie van de Generale het voortbestaan van FN? Dat kan het geval voor de afdelingen jachtwapens en oorlogswapens waarin de holding geïnteresseerd is. De toekomst van de afdelingen motoren is echter verre van verzekerd. Wat is tenslotte het resultaat van de financiële "inspanning" van de Generale? FN kan voortbestaan maar zonder enige investering voor de modernisering van het bedrijf en dankzij de zoveelste aderlating op het vlak van de tewerkstelling.

Michel Capron

Interview met Danny Morrison,
woordvoerder van de
Ierse Sinn Fein

“We willen gewoon
dezelfde rechten
als iedereen”

Vorige week was Danny Morrison van de Ierse links-republikeinse partij Sinn Fein een aantal dagen in België. Toestanden sprak met hem over de afbraak van de burgerrechten in Groot-Brittannië en Ierland. Het Thatcherisme betekent meer dan straffe verklaringen: de ijzeren aanpak houdt ook in dat de meest fundamentele rechten worden teniet gedaan.

Assemblee wezen. We behaalden er 5 zetels en de andere partij van de katholieken, de Social-Democratic & Labour Party, kon niet anders dan met onze boycot van de Assemblee meedoen. Ik was een van de Sinn Fein verkozenen en kort daarna kreeg ik een uitnodiging van Ken Livingstone, toen voorzitter van de Londense agglomeratieraad, om in Londen te komen spreken over “Vrede in Ierland”. De Britse regering antwoordde daarop met een uitsluitingsdecreet (“exclusion order”) dat mij en andere Sinn Fein leden de toegang tot Engeland, Wales of Schotland verbood. Dat verbod is nog steeds van kracht: indien ik in Engeland kom, riskeer ik een maximumstraf van 5 jaar gevangenis. Wanneer we Margaret Thatcher nu horen roepen over het gebrek aan burgerrechten in de Sovjetunie, omdat men daar een soort binnenlandse reispas nodig heeft, dan zul je ons toch een ironische Ierse glimlach toestaan zeker?

“Afkeer van geweld voor
politieke doeleinden”

Danny Morrison: Recenter nog is het verbod op TV en radio voor de “voorstanders van geweld voor politieke doeleinden” en een gelijkaardige maatregel voor verkozen vertegenwoordigers. Wij moeten een officiële verklaring afleggen waarbij wij het gebruik van geweld voor politieke doeleinden verwerpen. Indien

Toestanden: *Kan je misschien de huidige plaats van Sinn Fein op het politieke terrein situeren?*

Danny Morrison: Sinn Fein is een van de oudste politieke partijen in Ierland en is voorstander van een verenigd en socialistisch Ierland. De partij werd in het verleden herhaaldelijk verboden en het recentste verbod werd pas in 1975 opgeheven. Sindsdien is ze voornamelijk actief rond het nationale vraagstuk en de situatie in het noorden.

De partij is weer op de voorgrond getreden naar aanleiding van het protest van de gevangenen in het kamp van Long Kesh in 1981. De omstandigheden voor die gevangenen waren onmenselijk. Ze konden tot vijf jaar lang op secreet worden gesteld, ze hadden geen recht op bezoek, zelfs geen recht op papier en een potlood. En dit was ten tijde van de interneringsmaatregel, waarbij men kon opgesloten worden op loutere verdenking van terrorisme.

De protestbeweging is uitgedraaid op een hongerstaking, en de eerste hongerstaker tot de dood, Bobby Sands, werd als Sinn Fein kandidaat voorgedragen voor de parlementsverkiezingen. Hij behaalde tweemaal meer stemmen dan Mevrouw Thatcher. De reactie van de Britse regering hierop was een wijziging van de kieswet om te beletten dat een gevangene nog kandidaat zou kunnen zijn.

Dit is toch in zekere mate een koerswijziging geweest voor Sinn Fein, want vroeger neigden jullie naar regelrechte boycot van alles wat naar de Britse machtsstructuren ruikt?

Danny Morrison: Die doctrinaire en puristische lijn heeft inderdaad geleid tot het marginaliseren van de partij. Sinds de invoering van de nieuwe koers-declname aan de verkiezingen, boycot van de instelling- hebben we één zetel in Westminster in de wacht gesleept, die van Gerry Adams, en we bezitten 59 gemeenteraadszetels in het noorden. Niet dat we ons daarin illusies maken maar als we zetels behalen, ziet iedereen tenminste hoe ver de Britse regering gaat in het afbreken van de normale democratische regels. In 1982, bij voorbeeld, hield Thatcher verkiezingen in Noord-Ierland voor een “Assemblee”, die geen echte macht had en enkel bedoeld was om het idee te scheppen dat er een politieke “oplossing” in de maak was. We hebben desondanks een campagne gevoerd in die verkiezingen waarin we op het machteloze van de

onze woorden of daden dit zouden loochenen, dan verliezen wij onze zetel en worden we daarenboven gedurende vijf jaar uit onze burgerrechten gezet. Als ze de regel zouden veralgemenen, is het duidelijk dat het Britse parlement leeg zou lopen, tenzij natuurlijk iemand kan bewijzen dat de Falklands-oorlog iets anders was dan het gebruik van geweld voor politieke doeleinden.

Er bestaan natuurlijk nog andere maatregelen. De onafhankelijke Engelse journalisten die een documentaire maakten over het doodschieten van drie ongewapende republikeinen in Gibraltar door het Britse leger stelden zich kritisch op ten overstaan van een aantal officiële verklaringen. Ze zijn nog steeds geschorst als journalist.

De regering-Thatcher is de meest aangeklaagde regering voor het Europese hof voor de mensenrechten en ook de meest bekritiseerde. Twee weken geleden pas liep ze weer een veroordeling op wegens het toepassen van ongeoorloofde technieken bij de ondervraging van gevangenen. In '76 werd ze zelfs door de Europese Commissie terechtgewezen wegens het gebruik van foltertechnieken. Er zijn zoveel klachten en zoveel veroordelingen dat de Britse regering nu ernstig overweegt om dergelijke uitspraken niet meer op te volgen.

De bijzondere wetgeving van 1974 (Prevention of Terrorism Act) schaft de individuele weerbaarheid van verdachte personen ongeveer af. In het kader daarvan gaat men nu over tot de invoering van verplichte DNA-analyse (de zogenaamde “genetische vingerafdruk”) voor al wie onder die wetgeving wordt opgepikt. Wie verdacht wordt van logistieke steun aan de republikeinse strijd, riskeert de inbeslagname van het persoonlijke bezit, dus ook huis en spaarrekening.

Hoe denkt u hiertegen te reageren?

Danny Morrison: Voor wat de verplichte verklaring betreft, denk ik dat we de verklaring zullen afleggen en gewoon verder gaan zoals we bezig zijn. Op langere termijn moeten we de leugens van de Britse regering proberen te doorbreken. Hier in België heb ik een aantal mensen kunnen ontmoeten en uitleggen wat wij willen, ondanks de poging vanuit Londen om mij monddood te maken. Wat wij willen is tenslotte niets bijzonders: wij willen gewoon dezelfde rechten als iedereen in Europa of in de rest van de wereld.

Frank Winter

De strijd der socialisten

Op vrijdag 16 december heerste in Madrid een carnavalsfeer. Vierhonderdduizend mensen vierden in de straten het overweldigend succes van de algemene werkstaking twee dagen eerder. De eerste sinds 1936.

De "huelga general" van woensdag 14 december, georganiseerd door het gemeenschappelijk vakbondsfront van de socialistische UGT en de communistische CCOO, is om meer dan één reden opmerkelijk.

Omwille van de historische symboliek: het Franco-tijdperk is nu definitief afgesloten. De Spaanse arbeidersklasse knoopt na meer dan vijftig jaar weer aan bij die strijdvorm, toen de start van een burgeroorlog.

Opmerkelijk ook omwille van de omvang. De acht à negen miljoen stakers vertegenwoordigen tussen de 70 en de 100% van de tewerkgestelden in elke economische sector. De door de regering geëiste vitale diensten werden niet allemaal verzekerd. De enige activiteit bestond uit de door de syndicaten besliste diensten, zoals het beperkte openbaar vervoer om de mensen naar de vele betogingen te brengen: 250.000 in Barcelona, 40.000 in Sevilla, vele tienduizenden in de andere gewestelijke hoofdsteden. In Madrid was de slotbetoging na de stakingsdag voorzien.

Geen Real, wel Cortés

Hoe algemeen de beweging wel was wordt ook duidelijk wanneer men weet dat ook de gehele amusementssector zich solidair toonde. Bekende zangers, acteurs, muzikmakers, televisievedetten, niemand ging aan het werk. Zelfs de sportvedetten sloten zich openlijk aan bij de beweging. Topploegen als Atlético en Real Madrid of F.C.Barcelona waren de uithangborden van een algemene activiteitsstop. De beweging kreeg zo'n algemene steun van de bevolking, dat de vedetten gestuwd werden zich solidair te verklaren. Ook de winkeliers hielden de deuren dicht. Spanje lag werkelijk volkomen plat.

Alleen het parlement, de Cortés, vergaderde. Zoals een rechts politicus zei: "Volledig losgekoppeld van wat er zich buiten afspeelde." En de beurzen werkten, hoewel de transacties uiterst gering waren. Parlement en regering waren voor één dag de controle volkomen kwijt. Dat moest zelfs Felipe González, zeer tegen zijn zin, toegeven.

Deze algemene staking brengt twee dieper liggende fenomenen duidelijk aan het licht, een, laten we zeggen historisch en een socio-politiek.

Dertien jaar geleden was Franco nog aan de macht. Vandaag hebben de franquisten nog invloed. De Alianza Popular blijft een vrij sterke, hoewel intern verdeelde, conservatieve oppositiepartij. Welnu, de rechtse partijen hebben niet gewogen in deze anti-regeringsactie. Spanje is een burgerlijke democratie geworden.

De ware breuk ligt tussen de homogene socialistische PSOE-regering en de werkende bevolking. Onmiddellijke aanleiding van de staking was het regeringsplan voor jongeren-tewerkstelling. In werkelijkheid ging het om een aantal fiscale voordelen voor bedrijven die jongeren tewerkstelden. Een voortzetting van de neoliberale politiek van González die de staatsgelden alleen gebruikt om het patronaat en de economische ontwikkeling te ondersteunen, zonder sociaal beleid.

Felipe González heeft zich zo stelselmatig vervreemd van zijn arbeidersbasis. De belangrijke Comisiones Obreras stonden van bij het begin in de oppositie. Maar de socialistische UGT steunde de regering. Na herhaalde fricties keerde hun leider Nicolas Redondo zich openlijk tegen de regering en nam ontslag als parlamentslid. Van dan af begon een proces van stelselmatige uitsplitsing van het socialistisch kader in twee kampen: de partij en de UGT. Vele vakbondsmensen legden hun politiek mandaat neer. Voor de staking riep een comité van socialistische burgemeesters zich uit tegen de staking. Alle ministers werden elk op hun terrein ingezet tegen de actie. Het werd een ware krachtproef en een peiling naar de invloed bij de bevolking.

men een nationaal stakingscomité bestaande uit 11 communisten en 4 socialisten. Onder leiding van deze generale staf werd een netwerk van lokale stakingscomités opgebouwd. Ook al rekende de regering op populaire steun, toch richtte ze haar voorbereiding ook op een ontzaglijke mobilisatie van repressietroepen. Meer dan 35.000 speciale eenheden werden uit de provincie naar de belangrijkste steden gebracht. In Madrid werden bijkomend 12.000 anti-oproeragenten aangevoerd. In het totaal 55.700 veiligheidstroepen en 52.000 Guardia Civiles.

González heeft de krachtproef duidelijk verloren. Hij stond totaal geïsoleerd met zijn rijkswachters tegenover een bijna homogene stakende bevolking. De syndicale leiders triomferen en eisen nu onderhandelingen "van gelijke tot gelijke". González gaf toe, maar wil meteen ook het patronaat rond de tafel. De bonden weigeren. Ze willen eerst met de socialistische regering praten over een wijziging van politiek.

Voorproefje

De Spaanse episode is maar een voorbeeld. Het land heeft, zoals Frankrijk en Griekenland, een socialistische regering. González behoort, dat is bekend, tot de rechterzijde van de Europese sociaal-democratie. Daarenboven had hij in 1986 zijn beloften al eens op zak gestoken toen hij Spanje toch in de Nato hield.

De steun voor de regering berustte dan ook grotendeels op de goodwill van de syndicale leiders. Zij hebben zich nu onder druk van de basis afgekeerd van het socialistisch soberheidsbeleid. Ze vormen meteen ook een alternatieve leiding. In het socialistische kamp staan de twee "états majors" lijnrecht tegenover elkaar. De partij rekent op verkiezingssteun om haar zogenaamde moderniseringspolitiek verder te zetten. De vakbond rekent op de sociale mobilisatie om een ander beleid af te dwingen. En de socialistische arbeider zal tot nader order beide oproepen volgen. Een scheuring tussen partij en vakbond die ook in andere landen aan de orde is. Spanje levert opnieuw een voorproef voor geheel Europa.

Eric Corijn

Tegenmacht

De beide vakbonden organiseerden sa-

Op vrijdag 16 december '88 organiseerde het Universitair Centrum voor Ontwikkelingssamenwerking samen met de Internationale van Oorlogstegenstanders een studiedag aan de VUB over gewetensbezwaarden in Zuid-Afrika. De zaak van de dienstweigeraars in Zuid-Afrika kwam in het Westen pas goed in de belangstelling toen begin juli aan de Witwatersrand-universiteit 143 blanke dienstweigeraars openlijk weigerden het Zuidafrikaanse leger te dienen.

De campagne tegen de dienstplicht kwam van de grond als reactie op de South African Amendment Act (SAAA) van juli '83 die de burgerdienst voor gewetensbezwaarden mogelijk maakte in het leger of binnen de openbare diensten. Aanhangers van de European Conscription Campaign (ECC) der dienstweigeraars eisen dat ze ook in mensenrechtenorganisaties, welzijnsgroepen, kerken of burgerlijke organisaties terecht kunnen. Verder staan ze erop dat naast religieuze ook morele of politieke bezwaren kunnen ingeroepen worden om legerdienst te weigeren. Tenslotte willen ze de burgerdienst van zes op vier jaar brengen.

Al deze alternatieven werden door het Zuidafrikaanse leger genegeerd. Jongeren die toch de stap wagen om te ontsnap-

Zuid-Afrika Legerdienst voor Apartheid???

pen aan hun militaire verplichtingen komen bijna automatisch in ballingschap terecht. De meeste deserteurs zoeken een onderkomen in landen als Noorwegen, Nederland, Australië, Canada en in de zwarte buurlanden van Zuid-Afrika. In België en Zweden kunnen ze politiek asiel krijgen, maar de procedure is niet erg soepel.

Een tweede aandachtspunt op deze studiedag vormden de Belgische onderdanen en de dienstplicht in Zuid-Afrika. Geconfronteerd met een groeiend aantal gewetensbezwaarden en een denationaliteitsprobleem was de Zuidafrikaanse regering verplicht nieuwe bronnen aan te boren. Volgens de SAAA van '84 verwerven buitenlandse onderdanen tussen de 15 1/2 en 25 jaar met permanente verblijfsvergunning in Zuid-Afrika en minstens vijf jaar vast verblijf in dat land automatisch de Zuidafrikaanse nationaliteit waardoor ze dienstplichtig worden.

Het automatisch verkrijgen van het Zuidafrikaanse staatsburgerschap leidt niet automatisch tot het verlies van rechtswege van de Belgische nationaliteit. De betrokkenen blijven bijgevolg dienstplichtig in België. Zij hebben drie mogelijkheden: ofwel volbrengen ze hun dienstplicht in België en behouden ze de Belgische nationaliteit; ofwel verzaken ze aan hun dienstplicht in ons land waardoor ze de Belgische nationaliteit niet verliezen maar bij een eventuele terugkeer stellen ze zich wel bloot aan strafvervolgning wegens desertie; ofwel vragen ze vrijstelling van dienstplicht aan in België en verliezen ze de Belgische nationaliteit. Belgen met Zuidafrikaanse nationaliteit zouden er vooral de voorkeur aan geven hun dienstplicht in ons land te volbrengen om de Belgische nationaliteit te behouden. Hier zou een sluitende Europese wetgeving moeten komen: wie in een buitenlands leger dient, zou automatisch de nationaliteit van zijn land van herkomst moeten verliezen. In Nederland wordt in het kader van een sluitende sanctiepolitiek in die richting gedacht. De talrijke toehoorders op de studiedag stuurden een gelijkaardig signaal naar de aanwezige politieke vertegenwoordigers.

Claudine Huyghe

WERELD KORT

*Inmiddels is het al weer 25 jaar geleden dat René Dumont zijn beroemde boek *L'Afrique noire est mal partie* publiceerde. Volgens Dumont is die oude vaststelling vandaag nog steeds pijnlijk actueel. Afrika heeft immers sindsdien geen enkele vooruitgang geboekt en is zelfs nog armer dan in 1960 toen Belgisch Kongo onafhankelijk werd. De kwalijke show die de kliek rond dictator Mboetoe voortdurend opvoert om dit corrupte regime te legitimeren en om steeds weer nieuwe leningen los te peuten, geeft slechts aan dat het neo-kolonialisme een profitaat in het leven heeft geroepen dat elke vooruitgang in de kiem moet smoren.*

Maar wat is dan het alternatief? Het regime van Kenneth Kaunda in Zambia heeft altijd veel goodwill geoogst al kleefden er wel hier en daar ettelijke ondemocratische smetten op het Zambiaanse blazoën. De Zambiaanse economie zit deerlijk aan de grond bij gebrek aan de-

Nu de toestand in Angola langzaam naar een zekere normalisatie evolueert, neemt ook de belangstelling voor de befaamde Benguela-spoorlijn weer toe. Ter herinnering: deze spoorlijn loopt vanuit de provincie Shaba in Zaïre dwars doorheen Angola naar de haven Lobito. Deze voor de export van Zaïrees koper en andere metalen vitale spoorlijn is jarenlang niet meer gebruikt als gevolg van de burgeroorlog in Angola. Voor Zaïre was dat een zware slag, evenals voor het marxistische regime in Angola. De spoorlijn is nog altijd in het bezit van de Generale Maatschappij. Eind januari komt nu de Conferentie voor Ontwikkelingscoördinatie van Zuidelijk Afrika in de Angolese hoofdstad Luanda samen om onder andere te praten over het herstel van de Benguela-spoorlijn en om over een hernieuwde samenwerking met de EG van gedachten te wisselen. Als Fidel Castro zijn troepen uit Angola terugtrekt en Zuid-Afrika Namibie volledig onafhankelijk maakt, dan krijgt Angola een nieuwe kans.

viezen. Men wijst vandaag vooral in de richting van Zimbabwe waar Mugabe een gelukkige synthese tussen Afrikaans nationalisme en opportunistische samenwerking met het buitenlandse kapitaal realiseerde. Doch Zimbabwe is geen bejubeld model.

Dat was het Cuba van Castro 25 jaar geleden wél. Iedere Latijnse macho kon zich identificeren met "el lider maximo". Het oogsten van suikerriet door de machete te laten zwieren, riep herinneringen aan heldhaftige tijden op. Vandaag is de campagne van het suikerriet geen stakhanovistisch monument meer. Machines doen het werk. Als ze tenminste niet bij gebrek aan wisselstukken staan weg te roesten. Fidel Castro heeft nu een nieuwe stakhanovistische campagne ingeluid: Cuba zal zich weer toeleggen op het toerisme. Er worden nieuwe hotels gebouwd, de oude worden opgelapt en de rijke Europeanen en Canadezen zullen er de palmenstranden in ruil voor dollars mogen bevolken.

(am)

Ik dien mij luidens de BRT-instructies rond halftwee aan te melden in de Magdalenazaal, in de Brusselse Dusquenoystraat. Aan de overkant voert een passantenhoteltetje protserig de naam "Royal Windsor Hotel". Poeh. De Magdalenazaal is mij niet vreemd. In '80 ben ik hier op de eerste werkdag van het Nieuwe Jaar nog komen dansen met Noëlla. Noëlla Van Dam van de dienst Nationale Compensaties. En als ik toen, in '80, niet met mijn zatte botten van het balkon was gevallen... Ik ken de Magdalenazaal ook van de nieuwsberichten, waarbij ik binnenkort hoop te kunnen werken. Het FDF - bijna zaliger- is hier kind aan huis voor zijn congressen en meetings.

Ernst!

Maar vandaag is het dus serieus. Dat staat ook op het gezicht van mijn circa 500 lotgenoten te lezen. Elders in Brussel -in de building van de RVA geloof ik- zijn ze nog eens met evenveel. Na controle van mijn geloofsbrieven, krijg ik een tafel en een stoel links achterin de zaal toegewezen. Slechts een paar meter verder heb ik in '80 die duikeling gemaakt, bovenop een garçon.

Dirk Lesaffer neemt het woord (hij zit in de jury). "Dit is een microproef", zegt hij, en zet met zijn bariton prompt het refrein in van "Only the Lonely". Roy Orbison, bijgenaamd the Big O, geboren in '36, gestorven in november '88, spuien mijn hersenen razendsnel. Grootste hit "Pretty Woman" in 1965. Was aan behoorlijke comeback bezig. Maakte pas nog een plaat met Bob Dylan, George Harrison, Tom Petty en Jeff Lynn onder de groepsnaam "The Travelin' Wilburys". Het zal u duidelijk zijn dat ik mij in het verschijnsel testwoorden heb bekwaamd. Als Dirk Lesaffer de tweede stroof van het wondermooie liedje aanvat, en de hele zaal intussen van DOEWIEWOEWAP zingt, grijpt de meneer van het examensecretariaat in. Op een voor hem ongewone piepton leest Lesaffer voor wat de examenjury van de kandidaten verlangt. De meisjes op de eerste rij proesten het uit. De secretaris heeft Lesaffer stevig in zijn greep, dat moet ik toegeven.

Maar dan ligt de lijst van 30 testwoorden voor mijn neus. Op aanraden van mijn vakbond (die mij begeleidt) neem ik de

Bhutto, Cerus, Decumul en de 27 andere

Afgelopen zondag had in Brussel de eerste proef plaats van het nieuwe journalistenexamen bij de BRT. Als geregeld lezer van Toestanden is dat geen nieuwigheid voor u, wij houden u op de hoogte. Eerste proef, de kwaaieste ook: 30 zogenaamde testwoorden die de aspirant-omroepjournalisten moesten oplossen. Ruim 1000 mensen hadden zich voor het grote avontuur ingeschreven. Eén van hen was onze verslaggever. Ziehier zijn relaas.

lijst aandachtig door, en kruis aan wat mij meteen bekend voorkomt. Ik zet 2 kruisjes: één op de bestellijst van de bar, en één bij *RoSa*. Rosa was namelijk de vriendin van Noëlla, en toen ik in 1980 enzovoorts heeft Rosa mij nog mee naar het Centraal Station gebracht, en op de trein van 23u34 naar Aalst ghesen.

Arbitragehof. Makkelijk. Tehuis voor opzigezette scheidsrechters. *Astra*. Voordelpunten die men krijgt in de gelijknamige Westduitse supermarkketen. *Baltische Republieken*. Gebieden aan de Oostzee, recentelijk ontdekt door gouverneur Balthazar van Oost-Vlaanderen. Ik werk ontspannen verder: *Bhutto, Cerus, Decumul*, aha, *Conventies van Lomé*. Goed van de BRT dat ze dat woord erin zetten. Roland Lomé zit namelijk bij VTM, en zijn Conventies zijn de louche afspraken die hij maakt met showbizz om de BRT met alle slechte weekendfilms op te zadelen. Ik scoor hier, dat voel ik. *Kristalnacht*. De bewuste nacht toen *Bertie Croux* van die brouwerij woorden kreeg met zijn voorzitter Frank Swaelen, en ze *fleskes* uit de *automatiek* van de Tweckerkenstraat naar elkaars kop gooiden. *Milan Kundera*. Broer van Murat Kaplan, de gangster die altijd uit de gevangenis ontsnapt samen met Robert van Oirbeek en dhr. De Staercke. Milan Kundera is garagist en zorgt voor de

vluchtauto's.

Toilet

Het gewicht der testwoorden begint op mijn blaas te drukken. Ik ben al twee uur aan het werk. Net als ik mijn arm in de hoogte wil steken ten einde de aandacht van de surveillanten op mijn persoon en mijn probleem te vestigen, is de heer aan het tafeltje voor me iets sneller. Hij draagt een blauw pak en heeft last van roos. "Kan ik hier naar het toilet gaan?", vraagt hij zo kwansuis mogelijk. Natuurlijk antwoordt de toezichter in zijn zwartleren uniform. Hij neemt zijn megafoon en roept rustig: "sanitair voor tafel 344, I repeat, 344!" Op slag haasten zich twee andere medewerkers van het examensecretariaat naar de behoeftige kandidaat. De één draagt een grote roosgelakte po, de andere zeult een kamerscherm met zich mee. De man van tafel 344 wordt hoogrood, fluistert van alles, maar verdwijnt dan toch achter de *paravent*. Tot in alle hoeken van de grote zaal weerklinkt het geluid van zijn krachtige straal. Gelukkig voor de stakker verschijnen op dat moment de *serveuses* van de *Madeleine* om de tweede *commande* op te nemen. Ik bestel twee Duvels van 't schap. De serveuse pakt eerst 200 frank drinkgeld aan, en draagt daarna bereidwillig zijn vragenlijst om informatie naar de vertegenwoordiger van de vakbond. Voor mijn lidgeld mag hij toch iets meer doen dan rondlopen tussen de tafels en vriendelijk naar de vrouwen knikken! Et voilà, daar komen de Duvels en de antwoorden al.

Ozonlaag. Huidlaag waarop men blaren krijgt als men zonder crème aan te brengen lang in de felle zon ligt. *Ilya Prigone*. Poolse zangeres van het lichte operettelied. Won dit jaar de Elisabethwedstrijd voor zang, na een nek-aan-nek-race met David Lynx. *Unionisme*. Term uit de het christelijk personalisme. Als dat men eerst gehuwd moet zijn om unionisme te mogen hebben, en dat dit enkel het voortbrengen van kinderen tot doel mag hebben.

Wrevelagent. "U hebt nog twee en een halve minuut", zegt de vervelende man van het examensecretariaat. Godverdomme, en ik ben nog aan mijn klad bezig. BRT-nieuwsdienst, here I come!

Fons Marmot (kandidaat 345)

Tussen hond en wolf

De traditionele grafiek is in de beeldende kunst nog steeds een probleemkind. Dat heeft waarschijnlijk te maken met de associatie tussen grafiek en het woord reproductie. De grafische technieken zoals ets, zeefdruk of lithografie maken het mogelijk een kunstwerk te reproduceren en te vermenigvuldigen. Maar de grafische technieken hebben ook eigen specifieke mogelijkheden. Het is een zelfstandig medium dat artistiek volwaardig kan functioneren. Men moet alleen de zeer verschillende mogelijkheden van grafiek leren kennen om er ook op een eigen talentvolle manier mee te kunnen werken, of ervan te houden.

Iemand die dat op zo'n persoonlijke wijze beoefent, is Malou Van Braeckel (Leuven, 1949). Zij specialiseerde zich op een hoogwaardige originele afdruk, een zogenaamd unicum: de monotype.

In haar hoofd moet een enorm reservoir aanwezig zijn aan herinneringen, tekens, symbolen, vlakken en vormen. Als ze dat materiaal ongeordend meedraagt, kan ze

er niets mee doen. Het is niets. Pas vanaf het ogenblik dat ze duidelijk beseft dat er van communicatie met de toeschouwer sprake is, wordt een zeker codesysteem bruikbaar. Ze hanteert codering - spontaan en impulsief - om zo'n vormeloze chaos herkenbaar te maken. En dan komt het boeiende moment van het selecteren. Enerzijds moet ze coderen om een zekere herkenbaarheid te krijgen, anderzijds wil ze graag dat die chaos blijft bestaan. De wereld doet zich - volgens haar - immers in een chaotische vorm aan ons voor, via de vele dingen waarmee die wereld, buiten de gesproken taal om, kan communiceren. Het is een gigantisch complex van betekenissen en bekentenissen waar we

ons doorgaans niet van bewust zijn. Zo vraagt ze een activiteit van hen die kijken naar haar werken. Deze zijn voor uiteenlopende interpretatie vatbaar.

Daar ligt de speelruimte van Malou Van Braeckel. De speelruimte tussen orde, ordening en chaos.

De materie speelt een belangrijke rol in haar werk. Men merkt dat onder meer aan het inwerken, integreren of assimileren van stukjes lood en hout, tesamen met de verfoepervlakten die eigenlijk een extra-dimensie aanbieden rondom de overheersende kleuren en vormpatronen. Kortom: verwijzingen naar verweerdheid, erosie, iets dat "geleefd" en "ervaring" heeft, opgedragen aan het leven.

Van Braeckel incarneert in haar unica een zekere nostalgie "entre chien et loup", tussen het getemde en het wilde, tussen natuur en cultuur.

Johan M. Swinnen

Galerie "De verbeelding", Baarle-Hertog-Nassau tot eind december 1988.

FILM

Kerstmis in bunker 110

"Liefste Mam, ik breng Kerstmis door in deze mooie bunker 110, ik ben van wacht. Altijd al had ik me afgevraagd hoe het in een oorlog zou zijn en Kerstmis ver van huis te moeten doorbrengen. Nu weet ik het. Ik kan me indenken wat vader tijdens WO II heeft gevoeld. Lieve kussen, Ray. (Sgt Ray Wahl, Headquarters Battery, American Division Artillery). Een brief uit Vietnam, geschreven door een jonge Amerikaanse soldaat, ergens in de jaren '60, op het hoogtepunt van de Amerikaanse interventie in Vietnam.

Toen aan de 38-jarige Bill Couturié werd gevraagd een "positieve" film te maken die de Amerikaanse Vietnamveteranen met respect zou bejegenen, was zijn eerste reactie afwijzend. Hij wou niet de zoveelste Vietnamfilm maken. Trouwens hij had al twee Vietnam-documentaires samengesteld: *Nineteen* en het onder de prijzen bedolven *Vietnam Requiem*. Bill Couturié (38 jaar, destijds anti-militarist, contestant en hippie) beseft dat de jongeren vandaag eigenlijk niets meer weten over de Vietnamoorlog. Het enige wat ze erover te weten komen is via films als *Rambo 2* en een of andere Kojak-afleve-

ring waar weer eens een Vietnamveteraan wordt voorgesteld als psychopaat, drugverslaafde en kindermoordenaar... Bill Couturié vond een origineel uitgangspunt in het brievenboek *Dear America. Letters Home from Vietnam* van Bernard Edelman. Couturié selecteerde in de film 37 uit de meer dan 200 brieven, die met eenvoudige woorden en in een directe stijl heel goed typeren wat er in de jongens omgaat. Het idealisme, het optimisme waarmee ze naar Vietnam zijn gestuurd maakt al vlug plaats voor vragen als "Waarom moest mijn beste vriend sterven? Zo'n goeie kerel!", voor twijfel, voor angst... En voor het ondergaan van cynisme, bitterheid en desillusie. Hun "Why?"-wanhoopskreet krijgt nog een hallucinante vorm wanneer op het thuisfront tegen de Vietnamoorlog protesterende studenten door soldaten van de Nationale Garde worden doodgeschoten...

Dear America Letters Home from Vietnam is een onthutsend document in klank (songs als *No Expectations* van The Rolling Stones, *Fortunate Son* van Creedence Clearwater Revival, Dylans *Hard Rain's A Gonna Fall*, Marvin Gaye's

What's Goin' On en Jimi Hendrix' *Are you experienced* wisselen de brieven af, voorgelezen door gerenommeerde Hollywoodvedetten) én beeld. Daarvoor kon Bill Couturié terecht bij het Amerikaanse TV-station NBC, dat voor het eerst sinds 1966 haar beeldmateriaal vrijgaf; het is een naar de keel grijpende montage geworden van al dan niet destijds gecensureerde beelden, van door de GI's zelf geschoten Super 8-filmpjes en foto's: van vredige tafereeltjes tot gruwelijke jungle-shots. Van fotografen die even later zelf werden neergeschoten. *Dear America* is een tragisch tijdsdocument. *Dear America* is té aangrijpend om er mooie woorden bij te verzinnen. Of om het met de woorden van een jonge soldaat te zeggen: "Ik zou de kinderen hier willen zien lachen maar ik vrees dat ze dat niet meer kunnen..."

Freddy Sartor

Dear America. Letters home from Vietnam. Regie: Bill Couturié, Scenario: Bill Couturié en Richard Dewhurst, Productie: Bill Couturié en Thomas Bird, 87 minuten. Programma: Festival van Brussel (januari) en daarna in Antwerpen en Gent.

Hoe wil u dat ik anders praat dan in een taal van vlees en bloed, in een tijdperk waarin men meer dan ooit zijn zinnen op de dood van het leven heeft gezet? vraagt Sony Labou Tansi zich in een interview af. De originele en wervelende kracht van zijn taal is echter slechts één aspect van zijn oeuvre. De westerling treft bij Tansi vooral een exuberante fantasie, een heel andere logica en zwiepende uitbundigheid aan. De Zaïrees Tansi (°1947) woont momenteel in Congo, waar hij onder meer diensthooft is bij de algemene directeur voor wetenschappelijk onderzoek in Brazzaville. Hij leidt ook een toneelgroep die onlangs in Brussel was. Na zijn opvallende debuut *Het teken van Martial*, kwamen dit jaar twee andere boeken van hem uit in het Nederlands: *De grote eenzaamheid van Lorsa Lopez*, waarover later, en *De dodelijke deugdzaamheid van Dadou*.

Stalen van Labou Tansi's Afrikaanse zeggingskracht vindt de gebruiker in *De dodelijke deugdzaamheid van Dadou*. De in beide opzichten knappe adjunct-directeur van de pedagogische academie van Kinsjasa, Dadou, wordt in zijn deugdzaamheid belaagd door zijn wulpse leerling Yavelde. Hij verbijt zijn bekoring en precies dit stoïcisme zal hem fataal wor-

Het Antwerpse Raamtheater herneemt dit najaar Teibele en haar Duivel, een productie die vorig jaar in de herfst goed was voor een wekenlang uitverkocht Klein Raamtheater. Teibele is een speelse en charmante voorstelling die sterk geënt is op de joodse-ortodoxe mystiek maar het lustonderdrukkend karakter van die mystiek tegelijk flink op de korrel neemt.

Het verhaal komt uit het boek *Yentl* van de Pools-Joodse nobelprijswinnaar (1978) Isaac Bashewis Singer. De nu vrijzinnige, in de USA levende Singer kent door zijn opvoeding als zoon van een vrome chasidim-rabbi zeer goed de gewoonten en gebruiken van deze orthodoxe gemeenschap. In de religieuze mystiek nemen geesten en demonen, de "dibboeks" een belangrijke plaats in. Een mezoëza -korkertje met bijbelfragment- aan de deurpost helpt niet altijd. "Als er een dolende ziel in de stad rondhangt moet je twee schorten ombinden; een vooraan en een achteraan. Anders kan hij voor of achter binnendringen", zegt Teibele in het stuk, voor ze door haar duivel wordt bezocht. Dit bijgeloof heeft duidelijk een erotische basis. In menig verhaal neemt de duivel met haar welwillende toestemming bezit van de vrouw. Zo ook van Teibele.

BOEK

Woorden die gaten achterlaten

den. Uit frustratie laat Yavelde zich door een andere man bevruchten en neemt wraak op Dadou door later zelfmoord te plegen. De gevolgen van de postume chantage zijn rampzalig: Dadou's vrouw en twee kinderen worden door een opgehitste massa gelyncht, zijn huis wordt in de fik gestoken en zelf verdwijnt hij achter de tralies. Het verhaal speelt zich af tegen de achtergrond van de machtswisseling in Kongo/Zaïre; daardoor wordt Dadou gedurende vele jaren in zijn cel vergeten. Indrukwekkend is de manier waarop Labou Tansi Dadou's ontvluchting naar Congo (of is het Cabinda?) beschrijft; ook daar heersen geweld, brand-schatting en verraad. Het kan de eens zo trotse man nauwelijks nog deren. "Je hart, herhaalde Dadou. Misschien worden we wel verraden door ons hart. Verder is alles ons trouw. Maar ik durf niet meer te praten. Want alle woorden die ik uitkraam laten naderhand gaten in me achter." Veel van wat Tansi onder woorden brengt is

slechts te verklaren vanuit het conflict tussen "hart", "ratio" en de doodsgedachte. Zoals de natuur. De Kongostroom is "potig", de tijd is "impotent". "De tijd krijgt geen stijve meer."

Zowel Dadou's gedrag als zijn situatie zijn irrationeel: in zijn nieuwe vaderland sluit hij aan bij een guerrillabeweging, waar zijn hardnekkige geliefde hem slechts na een ingewikkelde intrige uithaalt. De dodelijke deugdzaamheid is paniekliteratuur uit het postkoloniale tijdperk. Het boek gaat over individuen en maatschappijen die door de kolonisatoren, later door hun eigen leiders, ontwaard zijn. "Mensen zullen elkaar vermoorden, mensen zullen schreeuwen en verder niets kunnen doen. Ze dacht aan de nacht dat ze tot drie uur hadden zitten praten. De oude man had gezegd: De hemel is ongetwijfeld ver, heel ver weg. Maar als we door blijven lopen kunnen we in elk geval de hel bereiken." Tansi's kracht is de irrationele logica van hart en penis, de voedingsbodem van parabellen. De paniek van een man is een helse parabel geworden.

Dirk Daens

Sony Labou Tansi, *De dodelijke deugdzaamheid van Dadou*, vertaald door Marcel Ottevanger en Pauline Sarkar, Het Wereldvenster/Unieboek, 1988, 197 blz., 595 F.

SPEKTAKEL

Verduiveld !

De bekende Joodse regisseur Joseph Millo heeft het nog iets aan Europese en Antwerpse toestanden aangepast. Het begint met een Vlaams volkslied waarin een nonnetje door een engel wordt verleid om dan stilaan over te gaan naar de Joodse religie.

Teibele (An Nelissen) is jaren geleden door de vrome Mosje Mattis -hij sliep op een bank in de synagoge- in de steek gelaten. Als onbestorven weduwe mag ze niet hertrouwen zolang haar echtgenoot leeft. Ze is als een Chanoeka-kaars, mooi om naar te kijken, maar verboden om te gebruiken, zegt de marskramer Menashke (Marc Peeters) tegen zijn vriend, de armoedige schlemiel en hulponderwijzer Elchanan (Karel Vingerhoets). Deze is verliefd op haar maar krijgt geen respons. Menashke zal een handje helpen door via een truc een overlijdensattest van Mattis te verkrijgen. Maar voor het zover is, heeft de sjofele en verlegen Elchanan zich in een demon getransformeerd en hij overtoert Teibele met een galante trefzeker-

heid. Met dezelfde trefzekerheid weet de rabbi dat er demonen in huis zijn die hij verdrijft. Teibele en Elchanan trouwen maar groeien uit elkaar. Teibele kwijnt weg en op haar sterfbed zal Elchanan haar leed verzachten door te vertellen dat niet hij maar haar duivel destijds gemeenschap met haar had.

De sterkte van deze productie zijn zang en muziek, en de scènes die zo uit het rijke joodse leven zijn gegrepen.

Ook het spel van Marc Peeters en Katielijne Verbeke als weduwe Genendel is ontwapenend fris, terwijl de hoofdrolspelers gewoon goed en doortimmerd spelen. Het Belgisch Israëlitisch Weekblad noemde de voorstelling "fenomonaal, omdat, hoewel de artiesten geen deel uitmaken van de joodse gemeenschap, zij de joodse rituelen zo goed hadden ingestudeerd en het zo overtuigend voor het voetlicht brachten, dat men er een eed op had kunnen doen dat gelovige joden op het toneel stonden."

Eddie Vaes

"Teibele en haar duivel" van Isaac Bashewis Singer. De voorstellingen in Antwerpen zijn uitverkocht. Nog te zien in Waregem (6/1), Kortemark (20 en 21/1). Te Wommel, Kortrijk en Hasselt in februari.

Uit goede bron

"Kuren is herboren worden en dromen van de eeuwige jeugd." Kuren heeft alles te maken met lijf en leeftijd, met luxe en angst, met traag genot en knagende pijn, met witte schoonheid en vieze modder, met vergane glorie en moderne sportiviteit. Kuren, we hebben ze allemaal, maar niet iedereen beweegt zich in kuuroorden. De documentaire van Kris Smet "Uit goede bron" (BRT, maandag 12 december in de reeks Labyrint) hulde de kijkers en kijksters in de walmen en waters van rust en ledigheid. En dat heeft mij deugd gedaan.

Het programma was opgebouwd als een reeks brieven van Kris Smet aan haar moeder. Deze formule bood de kans om vorm, inhoud en intentie van het programma mooi met elkaar in overeenstemming te houden. Intiem, maar open voor alle belangstellenden. Informatief, zonder één van de opgeroepen medische vragen ten gronde te willen behandelen. Teder, op zoek naar de plekken waar soclaas te vinden kan zijn. Mooi, want voor "liefste mama" passen slechts Europa's allermooiste beelden.

De documentaire bracht ons in Spa, Abano-Terme, Bath, Vichy en Bad Kreuznach. Hij zat vol prachtige beelden en bijhorende muziek. De slimmigheid van bepaalde shots leverden knipoogjes op die de gedragen Death in Venice-sfeer

regelmatig doorbraken. De gulheid waarmee elk (type) lichaam was gefilmd noem ik een vorm van informatie die zelden op televisie te zien is.

Er werd vermeld dat ooit de milde (geneeskrachtige?) bronnen voorbehouden waren aan de aristocratie en begoede klasse, maar dat de kuren nu op allerlei manieren voor iedereen beschikbaar waren geworden. Die historische achtergrond van de kuuroorden is niet weg te denken en werd duidelijk behandeld. Toch zaten er in het programma te veel keizers en koningen die enkel maar mooie sier maakten: hun losse namen droegen

niets bij aan het historisch inzicht en ook niets aan de sfeer. Het herhaaldelijk vermelden van historische weetjes en namen roept enkel de flauwste momenten van lang vervlogen geschiedenislessen in herinnering.

Verbazend in heel de reportage was een (uiteraard aangename) afwezigheid van alle dimensies van de zogenaamde massacultuur: drukte, snelheid, verkeer, reclame, uitbuiting en andere welbekende ingrediënten. Ik zag het graag, maar er werd mij niet duidelijk gemaakt hoe het kan bestaan en om welk hoekje de vunzigheid wél op de loer ligt.

De documentaires van Labyrint hebben hun eigen stijl. Het zijn een type reportages waarvan ik in de jaren vijftig gedroomd heb dat ze mogelijk zouden zijn: dankzij de televisie begrijpend kunnen rondkijken in de mensen-wereld. Het is alsof dit type reportages een tijd lang vergeten was. Professionele reporters uit heel de wereld waren waarschijnlijk te ijverig bezig met reportages die de modale kijker alles lieten zien van de Blauwe Toekan in Amazonië.

Het programma -de brieven aan de moeder van Kris Smet dus- waren ondertekend met de groeten van de hele ploeg, wat bij zulk fraai BRT-werkstuk zeker beklemdoond mag worden.

Marianne Mertens

MUZIEK

Zulu a capella

Iedereen blijft ons maar vragen: waarvandaan hebben jullie toch die vleugels waarmee jullie de wereld rond vliegen". In één van de songs van Ladysmith Black Mambazo zingt Joseph Shabalala voorgaande regels, en geeft er meteen het antwoord bij: "Ik zal die morgen in april '85 nooit vergeten toen ik Paul Simon tegenkwam". Inderdaad: de internationale erkenning die Ladysmith nu te beurt valt, hebben ze te danken aan het feit dat Paul Simon hen opnam in zijn Graceland plaat en -tour. Dat weten ze zelf en dat weet ook het publiek.

Vorig weekend gaf de tienkoppige a capella groep twee optredens in ons land. Aangezien alle Toestanden-lezers naar Gent gingen (de opbrengst was voor 11.11.11).

Buiten een toch wel al te lang academisch kwartier verliep het optreden zelf smetteloos en dus enigszins voorspelbaar. Je kan tenslotte moeilijk verwachten van een groep die met z'n tienden ingewikkelde close-harmony muziek brengen, dat ze enorm gaan improviseren. Hoewel natuurlijk de wortels van dit Zuidafrikaans muziekgenre wellicht veel soepeler wa-

ren dan wat Shabalala nu brengt op de internationale podia.

Het optreden zelf gaf wel wat variatie. Er werd gezongen in de oude traditie van religieuze hymnen, wat tenslotte de ware achtergrond is van de groep. De religieuze hymnen zijn ook één van de oorspronkelijke invloeden die de Mbube-muziek hebben voortgebracht, waarvan Ladysmith nu de belangrijkste vertegenwoordigers zijn. Andere invloeden waren de christelijke hymnen gezongen in de protestantse kerken. Tenslotte droeg ook de Noordamerikaanse close-harmony haar steentje bij.

Naast dit genre, was er vooral aandacht voor de Zulu-songs, met bijpassende Zulu-dance. Persoonlijk hou ik van deze liederen het meest. Ze bevatten meer ritmes en meer kracht dan het vorige genre. De Zulu-dance zelf is bovendien mooi en spectaculair, al krijg je er op het podium

maar een heel klein stukje van te zien. Wat je dan toch kan opsteken is dat er een hele ruimte variatie in zit: van het hoge zwaaien met de benen naar de erg lichtvoetige pasjes, en dat allemaal met (schijnbaar) even groot gemak.

Derde soort muziek in de avond kwam voornamelijk uit de *Shaka Zulu* LP, geproduceerd door Paul Simon. Nummers als *Hello My Baby*, *How Long* en *Rain, Rain, Beautiful Rain* zijn veruit de minst interessante door Ladysmith ooit gemaakt. Maar het zijn tegelijk de meest bekende en dus zorgen ze voor de nodige bijal bij het publiek. Nog meer enthousiasme uiteraard voor de *Homeless*-versie en voor begin en einde van *Diamonds on the soles of her shoes*. Met bisnummers erbij gaf dit een overtuigende avond, die dan op zijn voortreffelijkst werd afgesloten met Nkosi Sikeleli Afrika. Alleen ging het publiek daar in de fout: van de staande ovatie die bezig was, ging men terug rustig in het pluche zitten, terwijl de beweging eigenlijk andersom moest. Maar het is geen geheim dat wij nog moeten leren hoe een tegenbeweging op te zetten.

Gie Goris

Op 8 december werd in deze adviesraad de start gegeven van de tweede erkenningsronde van de niet-Openbare radio's. Meteen had minister Dewael de teneur en vooral de waarde die hij aan een advies hecht, aangeduid.

Daarmee was hij niet aan zijn proefstuk. Minister Dewael heeft immers al heel wat denkoefeningen achter de rug. Als jonge snaak van de "generatie Verhofstadt" op een blauwe maandag gebombardeerd tot gemeenschapsminister van cultuur ging hij enkele maanden in quarantaine om te studeren. Toen legde hij de grondslag van zijn denkoefeningen. Het leesgeld voor uitgeleende bibliotheekboeken: een denkoefening. De opera: een denkoefening. "Vlaanderen leeft": een uit de hand gelopen denkoefening. Over de commerciële televisiezender VTM, een uit liberale idée-fixe gepushte realiteit, wagen we geen voorspelling.

Dubbelzinnig decreet

Een commerciële radiozender in Vlaanderen bestaat vooralsnog niet. De zogenaamde, en op dit moment trouwens volledig illegale, agglomeratieradio's vormen hierop misschien een voorbode. Het decreet van 6 mei 1982 en het KB van 20 augustus 1981, waardoor het zendbereik werd vastgelegd op 8 kilometer, regelden de toenmalige etherchaos nochtans in eerste instantie in de richting van lokale radio's. De lokale informatieradio vormde inderdaad de aanzet tot de fenomenale radioboomb. In het prille begin werden radio's opgericht naar aanleiding van een bepaalde actie of gebeurtenis. In een latere fase werden ze omgevormd tot informatieradio's waarbij de programma's zeer dicht bij de bevolking stonden en ook door de mensen zelf werden gemaakt. Zeer snel echter zagen commerciële groepen in dat er met dit "nieuwe" medium geld te verdienen viel. Het hek was van de dam. De plaatselijke bevolking kreeg steeds minder en minder te maken met de "eigen" radio. Publiciteit, licht verteerbare muziek en een groot publiek kwamen op de eerste plaats. Ook het decreet kon een dergelijke evolutie niet stoppen. Het was moedwillig voldoende dubbelzinnig opgesteld zodat tegen commerciële gerichte radio's niet opgetreden kon worden, gesteld dat de

Niet-openbare radio's zoals Dewael ze wil

Toen gemeenschapsminister van cultuur Patrick Dewael medio november via een miniscuul krantenberichtje doodleuk meedeelde dat een van zijn adviesraden, de Raad voor Niet-Openbare Radio's, wat hem betraf best kon worden afgeschafte, gaf niemand een kik. Waarom ook? Deze intelligent bedachte uitspraak over de democratische werking van ons beslissingsapparaat was immers eens te meer een ministeriële denkoefening. Het tijdstip van dit proefballonnetje was trouwens uitstekend gekozen.

politieke wil hiervoor aanwezig was. De handelsgeest die slechts rekening houdt met één principe, namelijk zoveel mogelijk winst maken, daagde de overheid verder uit. Grote, kapitaalcrachtige radio's duwden andere, lokale radio's ongenadig de ether uit of kochten ze simpelweg met grof geld op. Verschillende radio's gingen om commerciële of uit noodzaak met elkaar samenwerken. Publiciteits- en nieuwsregies die de radio's hapklare brokken voorschotelen waardoor reclame en programma's van de diverse radio's opvallend op elkaar beginnen lijken, zijn legio. De eigen inbreng is zo goed als verdwenen. De overheid grijpt niet in, hoewel dat legaal binnen de mogelijkheden ligt. Artikel 4 van het decreet bepaalt immers dat "rechtstreeks noch zijdelings een verbinding tussen twee of meer niet-openbare radio's mag tot stand gebracht worden".

Agglomeratieradio's

Ook na de eerste erkenningsronde, toen de tijd rijp was voor een evaluatie en bezinning, greep de overheid niet in. De Raad voor Niet-Openbare Radio's kreeg over de controlefunctie geen eenduidig advies geformuleerd, laat staan hoe dat in de praktijk zou moeten gebracht worden. Minister Dewael, niet toevallig een liberaal, zag de commerciële uitwassen vriendelijk door de vingers.

Op dit moment is de situatie zo vergroeid dat een "lokale" radiozender nog nauwelijks nood heeft aan personeel of vrijwillige medewerkers. Voorgeprogrammeerde programma's en publiciteit worden centraal gemaakt en aan verschillende zenders ter beschikking gesteld, mits betaling uiteraard. Andere radio's overschrijden sinds jaren de 8 kilometer-grens en zenden provinciaal uit. Radio Contact, SIS, en consoorten bezitten ongeveer een twintigtal radio's over het hele Vlaamse land. Wat dit nog met het oorspronkelijke idee van lokale radio's te maken heeft, weet enkel Patrick.

En hij weet het maar al te goed. Na een uitgebreide denkoefening heeft hij verkregen dat in het eerste regeerakkoord tussen liberalen en christen-democraten de legalisatie van agglomeratiezenders zou worden nagestreefd. Het is de aloude liberale strategie: de "markt" laten rotten en dan de zieke situatie die ontstaan is, legaliseren. Bij de uitbreiding van het zendbereik krijgt Dewael echter af te rekenen met oude rivaal minister van PTT Freddy Willockx die een droge njet heeft laten horen op de vraag voor de technische erkenning van de agglomeratieradio's. Dat zou immers enorme gevolgen hebben voor de enkele, kleinere radio's omdat hun frequenties voor de agglomeratieradio's zouden worden voorbehouden. De tendens bij de tweede erkenningsronde gaat alleszins uit naar de grote commerciële stadszenders. De Leuvense pionierzender Scorpio, een van de weinigen die het oorspronkelijke idee van lokale informatiezender nog in praktijk brengt, zou bijvoorbeeld niet eens meer kunnen rekenen op een volledige frequentie. De samenstelling van de Raad van Niet-Openbare Radio's verzekert de vroegere CVP-PVV politieke meerderheid van een fidele stemmachine, met alle (commerciële) gevolgen vandien. Volgens politieke afspraken worden de frequenties netjes verdeeld tussen CVP en PVV getinte radio's. Dat die grote, commerciële radio's de wetgeving volledig aan hun laars lappen wordt nauwelijks opgemerkt. Dat ondanks deze "zekerheid" minister Dewael geen vertrouwen meer heeft in zijn adviesraad is merkwaardig. Of wil hij voortaan helemaal alleen beslissen?

Geert Selleslach

DOSSIER

Een links scenario voor 1992

Oei, Europa !

"Je zet de melk op het vuur en een tijd lang gebeurt er niets bijzonders. Ineens gaat het koken en komt de melk omhoog. Zo is het ook met Europa gegaan". Deze verklaring van de Nederlandse premier Lubbers geeft goed aan wat er met Europa aan het gebeuren is. En elke huisvrouw weet wat je moet doen om overkoken te vermijden. Je draait de knop naar links

De linkerkzijde heeft het altijd al moeilijk gehad met Europa. En gemakshalve liet men het dus maar links liggen. Toch is die houding niet langer verantwoord. Het gegoochel met de Generale en de sluiting van Philips in Leuven zijn volledig aan de nationale controle ontsnapt. Het is slechts een begin van wat ons met "1992" te wachten staat.

1992: een rookgordijn, een mythe, maar ook een realiteit die razendsnel op ons afkomt. Een realiteit waar links niet op voorbereid is. In het beste geval ziet links het Europese gebeuren als een lokettendienst. En het linkse geweten wordt gesust als men in zijn dienstbetoon een KMO of een huurdersbond naar het juiste Europese loket kan doorverwijzen.

Daar gaat het helaas niet om. Zomin als nationale politiek iets te maken heeft met een snelle telefoonaansluiting. Europa en 1992 hebben dringend behoefte aan een politieke benadering. Een goed aanknopingspunt hiervoor vonden we bij Agenor, een linkse denkgroep die zich al 20 jaar bezighoudt met een kritische analyse van de Europese dimensie in de politiek. Agenor publiceerde zopas een brochure over 1992 en zet zich daarin vooral af tegen de "Euro-think trap", een manier van denken die de Europese integratie als een goed op zichzelf beschouwt en elke politieke benadering naar de taboesfeer verwijst. 1992 is immers geen zuiver economisch gebeuren en de EEG heeft

juist wel dringend behoefte aan democratische instellingen. En wie democratische instellingen zegt, zegt oppositie. Precies dat is volgens John Lambert, van Agenor, de rol die voor de linkerkzijde is weggelegd. En waar dringend werk moet van gemaakt worden.

Op bladzijde 16 en 17 geven we een korte samenvatting van de brochure. Het is duidelijk dat hierin enkel de krachtlijnen aan bod kunnen komen. Voor meer details verwijzen we naar de volledige tekst. Men kan er bijvoorbeeld in lezen op wat voor los zand de voorgespiegelde welvaart berust en hoe er met cijfers wordt gegoocheld in "De uitdaging 1992", een economisch verslag dat ook een kassucces werd.

Economische democratie

De linkerkzijde staat aan de startlijn als de anderen al de eindmeet in zicht hebben. De Europese verkiezingen van '89 kunnen voor de partijen, de vakbonden en de basisbeweging wel een ideale kans zijn om hun eisen te verduidelijken. Om van Europa een mobiliserend project te maken waaraan ook zij behoefte hebben.

Begin van de jaren '80 was de EEG verstrikt geraakt in compenserende bedragen, slachtpremies en begrotingsperikelen. Jacques Delors, voorzitter van de Europese Commissie, is erin geslaagd de 30 jaar oude doelstellingen van het Verdrag van Rome weer van onder het stof te halen en ze als een nieuw ambitieus programma naar voren te schuiven. Er kwam een nieuwe dynamiek op gang en dossiers die reeds jarenlang op besluitvorming lagen te wachten, konden plots moeiteloos worden goedgekeurd. De melk begon te koken.

De linkerkzijde hoeft evenmin iets nieuws te bedenken. Met haar oude eisen voor economische democratie bijvoorbeeld

kan ze beletten dat de melk gaat overkoken. Niets belet haar ook aandacht te vragen voor ecologische problemen, de ontwikkelingslanden enzovoort. Agenor

stelt terecht dat 1992 niet het exclusieve eigendom van de Europese Commissie is. Het komt er gewoon op aan iedereen duidelijk te maken dat het spel nog niet is

gespeeld en dat niemand kan worden uitgesloten. En dat melk die overkookt je reinste verspilling is.

Francine Mestrum

1992 kan je op drie naast elkaar en op elkaar inspelende manieren bekijken. Zuiver Europees, waarbij gedacht wordt aan de bedrijven die de concurrentiestrijd met de VS en Japan moeten aankunnen. Ten tweede nationaal. Onze nationale politici zien 1992 als een sportbond. Hun bedrijven moeten bewijzen dat ze beter en sterker zijn dan die van andere landen. En tenslotte politiek. Over 1992 is een politiek debat nodig om de economische voordelen af te wegen tegen de sociale prijs. Mocht de Gemeenschap een politieke eenheid zijn met een regering, een oppositie en een electorale inzet, dan zou dat ook heel natuurlijk zijn. Maar zo is het niet. De communautaire instellingen zijn immers bedoeld om een consensus te bereiken en bieden nooit een politieke keuze. De Commissie is een verplichte coalitie waarvan de leden hun nationale pet hebben afgelegd maar die nog wel een politieke kleur mogen hebben. Haar voorstellen worden goedgekeurd door de Europese Raad, een vergadering van regeringsleiders die hun politieke pet moeten afgeven en geacht worden nationale belangen te verdedigen. Het Europese Parlement tenslotte heeft geen volwaardige parlementaire functie en zigzagt tussen politieke reflexen en nationale druk. Dat is de achtergrond waartegen je 1992 moet bekijken. Want de Europese Akte zelf is een pareltje van "Euro-think", een deal op Europees niveau die niet openstaat voor debat of kritiek.

De vleespotten van Egypte

In 1985 bestelde de Europese Commissie een groots opgezet economisch onderzoek over de kosten van een niet-verenigd Europa. Nu is economie geen exacte wetenschap, en de auteurs wijzen zelf op het zeer benaderend karakter van hun cijfergegevens, maar toch zijn de resultaten indrukwekkend. De voordelen van de eenmaking zouden voor de 12 landen samen niet minder dan 215 miljard ecu bedragen! Deze prognoses zullen wel-

De mythe van 1992

licht nooit aan de realiteit kunnen getoetst worden, en eigenlijk is dat ook niet zo belangrijk. Want ze zijn in de eerste plaats een schoolvoorbeeld van een "self-fulfilling prophecy". Als de Europese ondernemingen denken dat de interne markt er komt en dat ze er voordeel bij hebben, dan zullen ze door hun gedrag tot de verwezenlijking ervan bijdragen. Bovendien zullen ze er op hun beurt bij de regeringen op aandringen dat de beloften worden ingelost. In dat kader is het dan ook minder belangrijk te wijzen op de vele gebreken van het verslag.

De linkerzijde zal hoe dan ook prioritair aandacht hebben voor de werkgelegenheidseffecten van de hele operatie. Het verslag spreekt over niet minder dan 5 miljoen extra banen! Dat cijfer is wel het resultaat van macro-economische berekeningen. Er werd geen enkel specifiek deelonderzoek aan werkgelegenheid gewijd.

De nieuwe banen zijn het resultaat van twee bewegingen. Door het wegwerken van de interne grenzen gaan banen verloren, maar in een tweede fase komen er nieuwe bij. Op "middellange termijn" zouden er zo 1,8 miljoen arbeidsplaatsen worden gecreëerd. De aandachtige lezer moet echter wel in de bijlagen gaan neuzen om te zien dat er gedurende twee jaar meer dan een half miljoen banen verloren gaan. Het verslag stelt overigens wel vast dat 1,8 miljoen nieuwe banen de werkloosheid met nauwelijks 10% kan doen

dalen. Bovendien is het ook duidelijk dat de verliezen vooral in sommige sectoren en in sommige regio's zullen vallen. Om tenslotte tot de spectaculaire 5 miljoen te komen, is het nodig dat de lidstaten hun beleid aanpassen en mikken op expansie. Waarbij uiteraard de vraag rijst in hoeverre ze dat inderdaad zullen doen.

De vakbonden

Mocht men het nieuwe Europa ook een daadwerkelijk sociaal beleid hebben willen meegeven, dan had men dat uiteraard meteen in de Europese Akte moeten inschrijven. Maar Delors heeft er op gewezen dat zijn plannen voor een "sociaal Europa" nooit door de Europese Raad zouden zijn aanvaard.

De bal ligt dus nu in het kamp van de vakbonden, en Delors heeft hem zelf in hun richting geschopt tijdens zijn speech voor het EVV-congres in Stockholm. De vakbonden moeten wel beseffen dat ze niet gewenst zijn als actieve partners. Het economische verslag van de Commissie laat er geen twijfel over bestaan dat de werknemers zich zullen moeten aanpassen aan de herschikking.

Het risico is groot dat de vakbonden verzwakt uit de strijd zullen komen. Door de vele fusies worden bedrijven die nog slechts in één enkel land werken eerder een zeldzaamheid. Op ondernemingsniveau is internationale samenwerking een evidentie, de vakbonden staan op dat vlak nog in hun kinderschoenen en starten met een grote handicap. De vakbondsstructuren en tradities zijn ook enorm verschillend van land tot land. Bovendien hebben ze onvoldoende middelen. Het beste wat de Europese Commissie kan doen om haar goede wil te tonen, is logistieke steun verlenen aan de vakbonden. Een programma met taalcursussen, vertaalfaciliteiten, deskundigheid inzake arbeidsrecht, infrastructuur voor telecommunicatie enzovoort kunnen meer uithalen dan het alibi van een utopisch "sociaal Europa". Geen enkele strijd is

van tevoren verloren. De vakbonden staan voor een enorme opdracht en moeten duidelijk maken dat ze niet bereid zijn zich te laten offeren op het altaar van de interne markt.

Struisvogels

De stichters van de Gemeenschap wilden Europa een stem in de wereld geven, ook al was het niet zo duidelijk wat die stem zou zeggen. Nu de 12 uiteindelijk akkoord zijn geraakt over een gemeenschappelijk doel is het misschien begrijpelijk dat ze enkel met zichzelf bezig zijn. Maar precies daardoor wordt het ook zo duidelijk dat het navelstaren is, en dat hun grote project in een vacuüm is ontstaan, zonder band met de huidige wereldproblemen.

Zowel binnen de eigen grenzen als op wereldvlak zijn er anders wel voldoende risico's op te sommen: de kernbewapening en de chemische wapens, de versnelde ecologische vernietiging van de planeet, de uitputting van grondstoffen voor overvloedige consumptie, de schuldenlast, de armoede. Na de verslagen van Brandt, Palme en Brundtland kan onwetendheid niet langer als excuus gelden. Toch denkt de EG in de jaren '80 nog aan verdere economische groei en verbetering van de eigen welvaart als hoogste prioriteit. Nergens in de plannen van de Gemeenschap staat ergens dat een deel van de economische voordelen moet gebruikt worden om de wereldproblemen op te lossen. Het is nochtans niet onrealistisch te pleiten voor een actieve communautaire inzet ter zake.

Van economie naar politiek

De interne markt wordt zowel aan de industrie als aan de publieke opinie verkocht als een economische opdracht. Maar voor Delors is het ook een manier om iets dichterbij de politieke unie te komen. Dit "spill-over" effect komt vooral tot uiting bij de harmonisatie van de indirecte belastingen en bij de monetaire problemen. Het kapitaalverkeer moet tegen 1990 zijn vrijgemaakt. De wisselkoersen zullen dan zeker onder druk komen en derhalve denkt Delors aan een Europese centrale bank. En dan mag worden verwacht dat hij, als tegenhanger, ook pleit voor een politieke instantie die het economisch en monetair beleid be-

paalt. In de huidige politieke context kan dat enkel een nieuwe versie van de Raad van Ministers zijn. Het theoretisch alternatief is een federale structuur met een "regering" die wordt gecontroleerd door het Parlement. Over al deze punten is er nog lang geen akkoord. Voor de linkerkant is de te kiezen lijn niet evident. Een "natuurlijke" reactie is het afwijzen van een "superstaat", maar anderzijds is die staat al in wording en is het de taak van een democratische "oppositie" te werken aan klassieke democratische garanties.

Negatieve fall-out

Het verslag over de kosten van het niet-verenigd Europa geeft slechts een partieel beeld. Als we rekening houden met een paar niet gebruikte parameters, dan doemt een veel onaantrekkelijker scenario op. Aan de hoge werkloosheidscijfers zal nauwelijks iets veranderen. De nieuwe concurrentie zal eisen stellen voor meer "flexibiliteit". De kloof tussen arme en rijke regio's dreigt nog te vergroten. Voor kleine landen zal nog nauwelijks sprake zijn van een autonome industrie en het begrip nationale economie zal elke geloofwaardigheid hebben verloren. Een niet opgelost probleem is de grenscontrole voor niet-economische redenen. Mevrouw Thatcher denkt hierbij aan drugs, terrorisme en "volksgezondheid" (Aids?). Mocht ze ervan overtuigd worden het personenverkeer toch vrij te maken, dan mogen we er rustig van uit gaan daartegenover een meer intergouvernementele samenwerking zal staan in deze 3 sectoren. Ook voor mensenrechten-activisten is er dus werk aan de winkel.

Conclusie

Gelukkig is het 1992-scenario geen heilige koe. Het is een politiek proces en kan dus in elk stadium worden beïnvloed. Al diegenen die tot hiertoe niet aan bod kwamen, kunnen nog een rol spelen: de vakbonden, de regio's, de basisbewegingen. 1992 is geen exclusief eigendom van Delors, noch van de nationale regeringen.

Er is niets dat andere groepen kan tegenhouden om van 1992 eveneens een streefdoel te maken, maar dan voor hún prioriteiten. Er is bij voorbeeld geen enkele reden waarom de vakbonden dat niet zouden doen met de sociale dimensie. 1992 wordt een realiteit omdat het beantwoordt aan het belang van de grote industrie, omdat er voor de gewone burgers tastbare voordelen aan vastzitten en omdat politici er hun imago mee kunnen opkrikken. De interne markt gewoon afwijzen is een politiek die zijn doel voorbij schiet. Het alternatief is de negatieve aspecten bekend maken en er andere doelstellingen naast plaatsen.

Na 30 jaar integratie is er van echte Europese samenwerking tussen partijen, vakbonden en bewegingen niet erg veel in huis gekomen. De handicap van de bestaande instellingen mag evenmin onderschat worden. Er is veel dat aan de nationale controle ontsnapt. En de verkiezingen bieden geen echt alternatief. Het is in die context dat een mogelijke oppositiebeweging de campagne moet beginnen. Ze moet 1992 demystifiëren en de publieke opinie duidelijk maken dat het wél een andere inhoud kan krijgen. Maar nog belangrijker dan wat in het Europees Parlement gebeurt, is dat er in de Gemeenschap en in heel Europa een brede alliantie van bewegingen op gang komt om te reageren tegen die Gemeenschap van de interne markt.

We moeten 1992 als het ware gijzelen. De interne markt wordt geaccepteerd maar er wordt méér van gevraagd en er worden andere doelstellingen naast geplaatst (bij voorbeeld Derde Wereldlanden, ecologische prioriteiten). De tijd dringt. Boven de interne markt hangt het spook van de Europese staat. Het is niet voldoende ideeën te hebben over de inhoud van het communautaire beleid. We moeten ook vechten voor een instelling die openbaarheid van bestuur koppelt aan daadwerkelijke democratische controle. Het geharrewar rond de interne markt is slechts het begin van de strijd.

Francine Mestrum

"1992: Maggie's Market? An opposition view of 1992 -the myths, the treats and the response", nr. 99 van Agenor, Toulousestraat, 22, 1040 Brussel, Tel: 02/230.47.77, prijs: 150F.

Toestanden: Het valt op dat je analyse van het interne-marktprogramma uiteindelijk erg negatief uitvalt. In tegenstelling tot vele anderen aan de linkerzijde wijs je het toch niet af. Waarom niet?

John Lambert: Dat is altijd al het probleem geweest van de linkerzijde. Het is natuurlijk makkelijk te zeggen, dat Europa gaat niet in onze richting, dus we doen niet mee. Je kan dat vergelijken met iemand die zegt, België is kapitalistisch, dus met België heb ik niets van doen, ik wil alleen actief zijn in Vlaanderen, of nog verder, Vlaanderen is al even kapitalistisch, dus ik wil alleen in Hoboken bezig zijn. Eigenlijk moet je aannemen dat politiek op meer dan één vlak moet gevoerd worden. Het probleem, niet enkel van de linkerzijde trouwens, is te begrijpen dat de economische macht wordt uitgeoefend onder andere op het Europees vlak. Zeggen dat we politiek actief moeten zijn in Europa betekent niet dat we niet moeten vechten in Hoboken, in Vlaanderen en in België, maar wel dat het weinig zin heeft enkel op een lager niveau te werken en het veld totaal vrij te laten op Europees, en later op wereldvlak.

Europees Parlement

Maar je stelt zelf vast dat het Europees Parlement, ook na de Europese Akte, nog bitter weinig kan doen. Waar en hoe moeten we dan concreet werken?

John Lambert: We mogen zeker niet in de val trappen en denken dat het Europees Parlement, in het kader van de thans bestaande communautaire instellingen, voldoende is als instrument voor politieke actie in Europa. Dit Parlement heeft weinig bevoegdheden en het systeem waarin het functioneert is niet eens het begin van een regeringssysteem op Europees niveau. Ook als het EP morgen wel reële bevoegdheden krijgt tegenover de huidige Commissie of Raad van Ministers, dan nog is dat geen oplossing. Er is gewoon geen duidelijk systeem van democratische controle en geen democratisch aanbod van alternatieven.

Eigenlijk is het nodig dat de verschillende sociale bewegingen, die vaak betere grensoverschrijdende contacten hebben dan de partijen en de vakbonden, ook actief worden in het Europees kader.

Een gesprek met John Lambert, lid van Agenor en eindredacteur van "Maggie's Market"

Wanhoop als startpunt voor politiek engagement

HOE HOUDEN WE DE ZAIRESE BEDRIJVEN IN BRUSSEL?

Meestal doen ze dat niet. Zij moeten hun eisen op EG-vlak formuleren. Ook in het besef dat ze niet makkelijk te realiseren zijn. Maar je moet je politieke doeleinden ook op Europees vlak naar voren brengen om daarmee druk uit te oefenen. Wat vandaag gebeurt is dat er langzaam aan een Europese Staat tot stand komt met bevoegdheden die aan de nationale Staten worden onttrokken. Er komen ministervergaderingen over terrorisme, beperkingen van het asielerrecht, morgen wellicht een muntstelsel, er zijn de handelsproblemen met de rest van de wereld enzovoort enzovoort. Die Europese Staat krijgt geleidelijk aan vorm, absoluut zonder transparante politieke instellingen. Het eerste doel moet zijn alles onder democratische controle te brengen en daarna hopelijk ook andere doelstellingen te verwezenlijken.

Europese Staat

Is die Europese Staat dan iets onvermijdelijks of iets wenselijks?

John Lambert: Geen van beide. Onvermijdelijk zeker niet. Ik denk dat de ontwikkeling in die richting gaat, maar er zijn enorme contradicties. Er worden stappen in die richting gezet, maar het gevaar is precies dat bepaalde bevoegdheden worden overgedragen, zonder te zorgen voor democratische controle en een keuzemo-

gelijkheid voor de kiezer.

Wat wenselijk is vanuit progressief oogpunt, daar ben ik absoluut van overtuigd, is een Europese Staat met democratische instellingen en erg beperkte bevoegdheden, die ons de mogelijkheid geeft met een progressieve meerderheid een rol te spelen in de wereld en die ons de ruimte geeft een totaal andere maatschappijkeuze aan te bieden. Zonder een democratische staat zullen wij nooit de autonomie krijgen om datgene te realiseren wat de hele progressieve linkerzijde wil. Dat kan niet meer op het niveau van de totaal vastgeroeste nationale Staten. Op Europees vlak is de kans groter voor een progressief programma.

Culturele verarming?

In de Europese eenmaking wordt ook vaak een risico voor culturele verarming gezien. Eten we morgen allemaal dezelfde stampot en dezelfde spaghetti?

John Lambert: De linkerzijde loopt meestal niet zo warm voor regionale eigenheid. Het gevaar is enorm. Samen met de poging een oppositie tot stand te brengen op Europees vlak, moeten we ook werken aan sterkere autonome regio's. Die autonomie mag niet enkel op culturele zaken slaan, want dat is synoniem voor marginalisering. Je kan de culturele identiteit van de regio's slechts verdedigen als er ook genoeg politieke en economische autonomie is. Het beste voorbeeld is de regionale dimensie van de media en van de televisie. Er moet dringend voor gezorgd worden dat de mensen in de verschillende regio's TV-programma's krijgen die gedeeltelijk regionaal zijn, zodat ze niet uitsluitend Australische, Amerikaanse of zelfs Europese rotzooi voorgeschoteld krijgen.

Zeg je nu in feite, het ziet er allemaal erg somber uit, maar we kunnen er toch nog iets van maken?

John Lambert: Ik zeg liever: het ziet er zo somber uit dat wij maar één keuze hebben: alles opgeven, of zich inzetten voor een proces dat misschien hopeloos lijkt. Dus, wanhoop als startpunt voor politiek engagement.

Francine Mestrum

KRONIEK

Terwijl de rest van de wereld pogingen onderneemt om tot een compromis te komen in het Midden-Oosten, slaagt de VS er maar niet in Israël te dwingen rond de tafel te gaan zitten en een eerbare oplossing te onderhandelen. Meestal wordt die "afzijdigheid", om een diplomatieke term te gebruiken, verklaard door de politieke impact van de Amerikaanse joden, zowel in stemmenaantal als in invloed via hun legendarische lobbies. Fictie en realiteit, doorspekt met een vleugje mythologie, worden hier op een hoopje gegooid om dat beeld te krijgen.

Lobbies

Ongeveer 2,5 percent van de Amerikaanse bevolking is joods. Bovendien stemt deze groep traditioneel Democratisch en, omdat ze relatief rijk zijn, vormen ze een belangrijke financiële steun voor de Democratische Partij, die altijd slecht bij kas zat. Daarnaast hebben ze meestal een betere opleiding gehad, zijn ze meer politiek en sociaal bewust dan de doorsnee Amerikaan.

De "Joodse Stem", zoveel is duidelijk, bestaat daarmee wel effectief, maar op een heel andere manier dan iedereen denkt. Ze heeft belang omdat het kiessysteem in de VS een kiescollege kent, en de Joden vooral in die staten wonen die een grote stem hebben in dat kiescollege -New York, Illinois en Californië. Een verschil van enkele percenten kan, als het spannend wordt, dus de overwinning in een volledige staat betekenen. De geschiedenis leert echter dat die theorie van de "Joodse Stem" met een flinke korrel zout moet worden genomen. Zowel Truman als Eisenhower verloren de stemmen van de Amerikaanse Joden en wonnen toch de verkiezingen.

Het belang van de Amerikaanse joden zit dan ook vooral elders, namelijk bij de legendarische pro-zionistische lobbyorganisaties. Er bestaan er ongeveer vijfhonderd in de VS, waarvan de belangrijkste wellicht de "American Israel Public Affairs Committee", de AIPAC is, die vanuit Washington opereert met een

Amerikaanse joden,
de VSA en Israël

1.768 VS-dollar per Israëli

Israël leeft uit de hand van de VSA, ook op diplomatiek vlak, altijd haar beste bondgenoot. Een paar dagen geleden maakte Washington een draai van 180° in haar Midden-Oosten-politiek en zette zich, zeer tot ongenoegen van de Israëlische regering, aan tafel met de PLO. Dat gebeurde zonder de afkeuring van de Amerikaanse joden. Welke rol speelt die joodse gemeenschap in de VSA?

jaarlijks budget van meer dan één miljoen dollar, geschonken door ongeveer elfduizend Amerikanen. De New York Times, zelf een krant met duidelijke pro-Israël sympathieën, omschreef de AIPAC ooit als "de machtigste, best georganiseerde en efficiëntste drukingsgroep in het veld van de buitenlandse politiek". Al bij al een vrij ironische zaak dat de Joden die uitgesproken links stemmen, dergelijke extreem-zionistische organisaties voortbrengen. Het is trouwens pas sedert kort dat er een tweetal niet-zionistische lobbies op het toneel zijn verschenen. Hun voornaamste doel: AIPAC en soortgelijken de wind uit de zeilen halen.

Politieke steun

Zulke lobbies hebben eigenlijk alleen maar een impact in het Amerikaanse parlement, het *Congres*, dat de grote lijnen van de politiek en eventuele fondsen goedkeurt. Het werkelijke, dagelijkse beleid wordt door de regering en de administratie uitgestippeld, en daar is de invloed van AIPAC veel minder sterk. Anderzijds is het wel zo dat tussenkomsten bij de uitvoerende macht amper nodig waren. Enkele voorbeelden uit de Reagan-administratie: toen Israël kerncentrales bombardeerde in Irak, of de PLO-hoofdkwartieren in Beirut, kwam er geen reac-

tie vanuit Washington. Toen Israël Zuid-Libanon binnenviel, reageerde de VS niet. En over hoe Israël het afgelopen jaar de Palestijnse "intifada" de kop probeerde in te drukken, zwegen de Amerikanen in alle talen. Nochtans lagen er flink wat mogelijkheden open. De VS had bijvoorbeeld -als een heel gematigde reactie-hulp die nu naar Israël gaat, op een andere manier kunnen geven. Het enige principe was dan geweest: "geen Amerikaans geld voor de annexatie van gebieden". Niets van dat alles. Amerika liet begaan.

Economische hulp

De economische hulp aan Israël is altijd oneindig veel belangrijker geweest dan de politieke steun. In 1981 ging die hulp dramatisch de hoogte in, als gevolg van de Camp David-akkoorden. Sedertdien is deze hulp, die uit drie grote blokken bestaat, vrij constant gebleven. Vooreerst is er de *Foreign Grants and Credits*, de giften aan Israël, daarnaast de *US Foreign Economic and Military Aid*, de buitenlandse economische en militaire hulp, en tenslotte de *Commitment for Economic Assistance*, een direct uitvloeisel van Camp David. Dit gedeelte van de buitenlandse hulp van de VS wordt dan nog eens, in uitvoering van de akkoorden van Camp David, overgedaan aan Egyptische kant. Alles bij elkaar zijn die twee landen samen goed voor meer dan de helft van de totale VS-hulp aan het buitenland. Het Congres keurt dit budget overigens elk jaar goed, meestal zonder een echt debat. Het is trouwens van belang erop te wijzen dat private giften aan Israël en vrijstellingen van belastingen, waarvan algemeen wordt aangenomen dat ze vrij hoog zijn, niet in deze officiële cijfers zijn opgenomen. Al bij al gaat het dus om grote sommen die elk jaar de VS verlaten naar Israël, een land met ongeveer 4,23 miljoen inwoners. Of, anders uitgedrukt, elke Israëli ontvangt van de VS 1768 dollar hulp per jaar. Zelfs als de mythe van het belang van de "Joodse stem" dus niet klopt, wordt Israël er wel door geholpen.

Penelope Pelton

De 25 toneelzalen
van Antwerpen

Een tapijthal brengt nog meer op dan een boulevardtheater

*Antwerpen theaterstad. Sommige
theaters verdwijnen, nieuwe
ontstaan. Het aanbod is
groter geworden. Het
gevolg van een
overdaad aan
goedkoop
volksamusement.*

CULTUUR TE ANTWERPEN!

Een week voor Kerstmis. Het is droog, zacht, de avond is mooi. Ik wil de polsslagen van de havenstad aan de Schelde voelen kloppen in haar theaters, mensen hun hart zien uitstorten op een podium ten aanschouwe van een publiek. Ik wil lachen, ontroerd worden, verrast worden door een frisse aanpak, door nieuwe ideeën en technieken. Men mag mij schofferen, met de neus op de feiten drukken, inpeperen met gekende maar alweer vergeten waarheden. Het theater verpakt eeuwenoude normen en waarden in een booby-trap of in een feestpakket. We weten allemaal wat er in zit maar we willen het nog eens op een originele manier onder de neus gewreven krijgen. Taboes doorbreken en revoluties ontketenen kan het theater niet. Wel de maatschappij een spiegel voorhouden en wie er in wil kijken, leert ervan. Antwerpen is Parijs niet, maar als je op een vrijdagavond om acht uur op de hoek van de Arenbergstraat en het Theaterplein staat, zie je daar een helse zoektocht naar parkeerterrein, een aan- en afrijden van het frisgekapt en -geklede schouwburgpubliek zoals op de promenade voor de theaters aan de grote Parijse boulevards. De stadspolitie lijkt foutparkeren te tolereren. Wat moet je anders met zo'n concentratie schouwburgers in dit oude Antwerpse Quartier Latin. Je kan de betere burgerij, dat het gros uitmaakt van de Antwerpse toneelbezoekers en dat vooral aan de groene rand van de stad woont, toch niet verplichten gebruik te maken van een alles behalve efficiënt openbaar vervoer. Zelfs de Parijse metro kan de concurrentie met de show van de theater-spits met dubbele files taxis en glimmende auto's niet aan.

In no-time wordt het parkeerverbod op het

Theaterplein door de collectieve burgerlijke ongehoorzaamheid van enkele honderden foutparkerders een farce. Wie zou deze hardwerkende mensen hun welkijks noodzakelijke dosis ontspanning durven vergallen. Aan de bloeiende horeca in de omgeving kan men merken dat die ontspanning niet eindigt na de voor-

stelling. Uit de geparkeerde auto's haasten mensen zich richting Stadsschouwburg voor *Een woelige overtocht* van Tom Stoppard. Maar een grote stroom spoedt zich via de Arenbergstraat deels naar de Arenbergschouwburg waar het Reizend Volkstheater de 100ste voorstelling speelt van *Lili en Marleen*, een bevrijdingscomédie van Walter van de Velde - een brok rasecht Antwerps volkstheater - deels naar de Echte Antwerpse Schouwburg, waar *Vijgen na Kerstmis* van Ruud de Ridder nu al worden geserveerd. Wat overblijft, een flinke groep, stoot door naar het Klein Raamtheater waar joods volkstheater van Isaac Singer, *Teibele* op het programma staat (zie elders in dit blad). Een late enkeling loopt naar de Studio Herman Teirlinck om er de werkvoorstelling *Zomernacht* van Shakespeare te gaan bekijken.

Leegstaand

Publiek voor de leegstaande Bourla-schouwburg is er nog niet bij. Aan dit monument wordt gewerkt, hoewel nu blijkt dat daar niet het Ballet van Vlaanderen maar wel het Koninklijk Jeugdtheater in komt te zitten. Terug naar het oude bekende huis want daar zaten ze vroeger ook al, voor ze naar de nieuwe stadsschouwburg verhuisden. Het Ballet krijgt de grote zaal van de stadsschouwburg en het gezelschap van de KNS verhuist voor de meeste producties naar de kleine zaal die door het vertrek van het jeugdtheater vrij komt. Hier wordt de eerste tol betaald voor de stedelijke groothedswaanzin. De grote scène met zijn draaischijf en liften is door het eigen gezelschap nauwelijks te bespe-

Antwerpen, met zijn 25 schouwburgers en

Ik besluit om een bezoek te brengen aan het Meirtheater want ook dit knusse theatertje zal weldra worden ingepalmd door een rendabeler winkelruimte. Ik wil de zaal in mijn geheugen prenten en onafscheidelijk verbinden met enkele goede producties die ik er ooit zag. *Erop of eronder* van John Godber is daar niet bij, hoewel dit stuk nu al bijna drie maanden voor volle zalen loopt en dat zal ook zo blijven tot de laatste speeldag op 31 december. In een vertaling en bewerking van Dirk-Jan Luyten en Jan Christiaans laat regisseur Robert Sian zijn zes spelers in een wonderlijke spelchoreografie twee

Theater als een sportpagina

rugbyploeger uitbeelden. De manier waarop dit gebeurt is fraai maar de rest van het verhaal is de dunne geschiedenis van de gedemoraliseerde caféclub 't Scheldeke die er door een dwaze weddenschap met veel hangen en wurgen weer bovenop komt en de veel sterkere stadsrivaal Spartacus bijna ten val brengt. De onderbrockenlol is letterlijk perma-

nent aanwezig en het goedkope oppeppen van de zwakke moraal van de ploeg middels de macho-krachtpatserij van een powertraining -gegeven door een vrouw- is alleen maar een verheerlijking van het moderne korte termijnsucces. Meer dan de ontroering die de solidariteit tussen teamleden in een spel kan veroorzaken laat dit stuk niet voelen. We lezen het dagelijks op de sportpagina's van de kranten. Het is niet boeiend, het is af en toe grappig maar meestal genant. Het is grappig volkstheater maar zonder die levensechte sociale dimensie die het genietbaar maakt. (E.V.)

theatertjes en met een publiekscapaciteit van 20.000 zitplaatsen, sportpaleizen, feest- en congreszalen niet meegeteld, is dé theaterstad van Vlaanderen. Het aanbod is groot, want ik kan deze avond ook nog naar: *De Kerstman is een Smeerlappeke* in het Multatuli Teater, wegens succes al voor het derde jaar op het eindejaarsprogramma; *De Rat van 't St. Andries* door Theatergroep Antwerps Amusement in het Zeemanshuis; *Valstrik voor een man alleen* in het EWT; de musical *Nonsens* in het Fakkeltheater, om een beetje in hetzelfde genre te blijven. Er komen gelukkig ook nog enkele andere toneelsoorten aan bod deze avond, hoewel de keuze beperkt is.

Vroeger

Dat aanbod was vroeger veel kleiner. Vaag herinner ik me nog de prachtige theateravonden in het Nederlands Kamertoneel aan De Breydelstraat. Dichter bij vandaag heb ik ook nog de beste herinneringen aan voorstellingen van De Mannen van den Dam. Maar de Mannen van den Dam zijn door de luimen van het theaterdecreet met een rode kaart van de theater-scène verdwenen en het NKT is al heel lang geleden veranderd in een snackbar. Je kan in Antwerpen een geleide stadswandeling organiseren van de ene tot tapijthol omgebouwde theaterzaal naar de

andere ex-schouwburg nu meubeltoonzaal. Wat is er van het oude Fakkeltheater aan de Mutsaertstraat geworden, het theater Tentakel bij de Bell-fabriek, het krotte theaterje aan Den Drink, het zaaltje van de Witte Kraai in het schipperskwartier om maar enkele kleintjes te noemen. De grote mooie Vlaamse Schouwburg aan de Kipdorppoort werd al lang daarvoor gesloopt om er de lelijkste building van de stad neer te zetten. En wat is er allemaal niet verdwenen in het revuegenre: de Eldorado, de Ancienne Belgique, nu trendy danskeet, en tegenover het Museum voor Schone Kunsten; de Hippodroom, tot vandaag het zoveelste Antwerpse maanlandschap intra-muros. Zoals blijkt is er in Antwerpen veel ontstaan en veel verdwenen. Het genre revue, entertainment en volks amusement heeft daarin altijd een grote rol gespeeld. Dat is zo stilaan een Antwerpse traditie geworden, een genre op zichzelf. We kunnen dit negeren en doen alsof er alleen maar een verheven ijzeren repertoire bestaat en alleen maar heilige experimenten. We mogen niet vergeten dat de bloeiende Vlaamse golf heeft kunnen ontkiemen in een rijke en brede voedingsbodem die in Antwerpen dankzij de talrijke theaters en de theateropleidingen bestaat. Dat veel van het goede naar Brussel, Gent of Nederland overvloeit is geen ramp. De grens-

verleggende toneelgenres worden als het ware door een middelpuntvliedende kracht uit het stadscentrum weggeslingerd maar op het Zuid staan de deuren van Singel, Monty en Vrije Val, en in Berchem die van het Cultureel Centrum ver open om ze op te vangen.

Koeck

Toch moet Antwerpen opletten voor een overdaad aan goedkoop amusement waarbij de inhoud los is komen te staan van de sociale context. Op een avond als deze zitten hier zeven, acht zalen vol voor telkens hetzelfde genre. Als Antwerpen in 1993 culturele hoofdstad van Europa wil zijn zullen ook andere genres evenwichtig moeten worden ontwikkeld en binnen de stad een kans moeten krijgen. Parijs heeft naast zijn revues en schitterende boulevardtheaters ook zijn repertoire- en experimenteeltheaters en zijn volkstheater niet vergeten te ontwikkelen. Daarom is het goed dat auteur Paul Koeck voor een van zijn volksstukken, namelijk *De Aardemakers* over leven en werk van de arbeiders in de steenbakkerijen de driejaarlijkse staatsprijs voor toneel heeft gekregen. Dit kan hem beletten dat hij om den brode zoals vele anderen moet overschakelen op een commerciëlere versie van het volkstoneel.

Eddie Vaes

advertentie

De Humanistische Jongeren
nodigen je uit op hun nationaal congres rond het thema

EXTREEM RECHTS

met analyses door Ray Hill, Anne Tristan (onder voorbehoud), Regine Beer, Jan Willems, Ward Adriaens, Kris Deschouwer, Hugo Gijssels, Paul Ponsaers en Hugo Van Den Enden.

Aansluitend zijn voorzien:

bezoek aan het Fort van Breendonk, tentoonstellingen, stands, filmvoorstellingen, werk- en gespreksgroepen.

van 6 tot 10 februari 1989
te Dworp

Voor meer informatie: Humanistische Jongeren vzw, M.
Lemonnierlaan 129, Bus 17/18 te 1000 Brussel
Tel. 02/511.63.14

advertentie

Midzomernachtmerrie

°tekst

Suzanne van Lohuizen met citaten van Shakespeare,
Karl Valentin en Peter Handke

°Regie

Lisette Mertens

°Akteurs

Mong Rosseel en Magda Demeester

°Muziek

Fabien Audooren op piano en met ook het liefdesduet uit
La Traviata van Verdi en het leitmotief
uit Orfeo Negro van Luiz Bonfá.

Balzaal-Vooruit, 27, 28, 29 en 30 december '88,
telkens om 20u30, 200/250F

Het Griekse denken, bakermat van het westers denken, ruimde een sterke plaats in voor kosmologie. In de loop der eeuwen werden heel wat verschillende systemen omtrent het ontstaan, de structuur en de samenstelling van het heelal opgesteld. Het bekendste daarvan is het systeem van *Ptolemeus*. Eigen aan het Griekse kosmosbegrip was de beklemtoning van de sacrale ordening van het heelal, en van de verbondenheid van de mens met de kosmos.

Scholastiek

Het christendom heeft hierin grote verandering gebracht: onder invloed van de bijbel is het westers denken van kosmisch naar antropocentrisch geëvolueerd. Dit komt mooi tot uiting bij iemand als Augustinus die ooit schreef alleen God en zichzelf te willen leren kennen. Daarbuiten niets. Eeuwenlang is door kerkelijke schrijvers strijd gevoerd tegen iedere vergoddelijking van de kosmos. In de middeleeuwen wijzigde dit en begonnen theologen zich toe te leggen op het opbouwen van een allesomvattende christelijke wereldbeschouwing die het Griekse kosmologische denken geassimileerde. Daarbij werd gestreefd naar het tot stand brengen van een harmonische eenheid tussen wereld-, mens- en godsbegrip. Aldus ontstond een wereldbeeld met een onveranderlijke kosmos die een volmaakte orde bezit én die -net zoals de wereldlijke orde- hiërarchisch geordend is: de dingen staan "boven" elkaar, waarbij geldt dat wat hoger staat edeler en machtiger is. Helemaal boven staat God en net daaronder de Mens, voor wie de hele kosmos zowaar geschapen is. Met Copernicus kwam daaraan abrupt een eind: de synthese was zinloos, want een van de elementen (het Ptolemeisch kosmos-beeld) bleek totaal vals. De oude Griekse opvattingen over het heelal bleken vals, maar het kerkgezag en de meeste theologen voelden niets voor het Copernicaans alternatief. Het resultaat was een scholastiek die Wildiers omschrijft als "een soort ideologie ten behoeve van het kerkelijk instrument".

Het boek van Wildiers behandelt drie (succesieve) thema's: de middeleeuwse kosmologie, de copernicaanse en darwin-

Een plaats voor God?

•
Van Max Wildiers verscheen een boek getiteld Kosmologie in de Westerse kultuur. Het handelt over de relatie tussen God, kosmos, mens, wereld en andere toestanden.

iaanse revolutie en recente pogingen om kosmologie en theologie weer met elkaar te verzoenen.

Kier

De stelling van Wildiers is daarbij de volgende: daar waar sinds Copernicus de natuurwetenschappen bijgedragen hebben tot secularisatie en a-kosmisatie, zijn er nu nieuwe ontwikkelingen in de natuurwetenschappen die de mogelijkheid bieden tot een nieuwe kosmologie te komen waar plaats is voor God. Een nieuwe harmonie tussen God, mens en wereld. Tja, dat theologen daar van dromen zal niemand verwonderen. Wat die eerste twee thema's betreft moet gezegd dat Wildiers een helder en boeiend beeld schetst. Zijn eruditie op het vlak van de middeleeuwse theologie maakt dit boek zeker lezenswaard. Anders gesteld is het met het derde thema, en precies omwille van dat thema heeft Wildiers dit boek eigenlijk geschreven. Zich beroepend op "vooraanstaande geleerden" poogt de auteur de lezer te overtuigen van het feit dat Mens en Wereld (en God) weer met elkaar verzoend kunnen worden. Daarbij vertrekt Wildiers van een toch wel merkwaardige redenering: de huidige mens heeft zichzelf tot maatstaf gediend en bezit daardoor geen wereldbeeld meer. In de opbouw van het argument verwacht Wildiers humanisme met secularisatie en bovendien stelt hij impliciet "wereldbeeld" gelijk aan "theologische kosmologie". Nog merkwaardiger is dat Wildiers in het holisme en de "nieuwe wetenschappen" een tegenstroming ziet die ruimte schept voor... God. Enkele verwijzingen naar Manfred Eigen (Nobelprijswinnaar van het boek *Het Spel*) en naar Ilya Prigogine volstaan om de lezer diets te maken dat er een nieuw wereldbeeld ontstaat dat niet mechanistisch of deterministisch is. Dus: daar waar Copernicus de

deur dicht deed voor God, wordt die nu weer op een kier gezet. En voor die kier staan nu niet alleen holistische ying en yang freaks te drummen maar ook in toenemende mate de nog overblijvende katholieken. Tekenend daarbij is dat op de achterflap van Wildiers' boek gewag gemaakt wordt van een nieuw wereldbeeld waarin er "ruimte is voor vrijheid".

Onzin

Toeval of niet, maar Ruimte voor Vrijheid is ook de titel van Gerard Bodifié's nieuwste boek waarin hetzelfde deeg gebakken wordt tot zoetekoek voor de lezers van *De Standaard*. Ook Bodifié slooft zich uit om aan te tonen dat de moderne natuurwetenschap een plaats inruimt voor God. Van daar is het nog maar een kleine stap naar de scheiding tussen geest en materie. Het stond trouwens al in *Intermediair* ("Weekblad voor Kaderleden") van 31 oktober: filosofen en hersenspecialisten menen dat de geest onafhankelijk van het lichaam bestaat, maar er wel mee samenwerkt. Dergelijke onzin werd -met al weer de nodige referenties naar de "nieuwe wetenschappen", in casu de quantumfysica- opgediend bij een boekbespreking onder de titel *wetenschap van de complexiteit opent nieuwe zicht op de wereld*. Het gehanteerde argument loopt telkens weer als volgt: als men de geest niet onmiddellijk (zeg reductionistisch) kan "verklaren" vanuit een materieel standpunt, dan moeten we maar aannemen dat ze beiden onafhankelijk van elkaar zijn. Zijn ze beiden onafhankelijk dan kan de geest niets anders zijn dan een schepping Gods. Voila. Trouwens, engelen doen het al lang zonder materie. Het irrationalisme is het gevaarlijkst wanneer het zich vermomt als rationalisme en wetenschap. Toch is het boek van Wildiers aanbevelenswaardige lectuur: het bevat vele rake opmerkingen en doet nadenken over zaken waar we doorgaans zo weinig over nadenken. En bovendien: over engelen valt heel wat te zeggen.

Luc Van Langenhove

Kosmologie in de Westerse kultuur, Max Wildiers, Uitgeverij DNB, 1988.

Het "Office des Produits Wallons" (OPW) vierde zopas zijn tiende verjaardag. In tegenstelling tot wat zijn naam laat vermoeden is het OPW geen officieel orgaan, noch een parastatale. José Fontaine, de hoofdredacteur van het Waalse blad "Toudi" vertelt hier kort het avontuur van het OPW.

Diegenen die het OPW in 1978 oprichtten, kwamen uit het "Rassemblement Wallon". Hun ordewoord was steeds: koop Waals om werkgelegenheid te scheppen in Wallonië. Daartoe wilden zij de Waalse producten beter bekend maken in Wallonië en daarbuiten.

Toevallig was ik aanwezig bij de stichting van het OPW in het achterzaaltje van een café te Couvin, een gat. Maandenlang hadden de oprichters zich verzet tegen de plannen om op 500m van de dorpskern van Couvin een stuwdam te bouwen. Ze waren hierbij tot illegale acties overgegaan (plundering van de Waalse Economische Raad, vernieling van kostbaar bouw materiaal voor de stuw enzovoort).

—
Waalse
produkten

=

Waalse
tewerkstelling

●
In het centrum van die actie stond de toen dertigjarige advocaat René Walgraffe. De eerste die in België een vrije radio opstartte en dat om de actie te ondersteunen. Die OPW zou natuurlijk al lang verdwenen moeten zijn. In het begin lachtte iedereen de initiatiefnemers uit. Hun centraal thema - Waalse producten = Waalse tewerkstelling - zou niet steekhoudend

geweest zijn vanuit economisch oogpunt. Op de nieuwe Waalse overheid die stilaan ontstond, moest de OPW van René Walgraffe niet rekenen. Hij kreeg subsidies met mondjesmaat. Ongetwijfeld in afwachting van het ter ziele gaan van de OPW.

De OPW staat nog altijd zwak op de benen maar ondertussen nam heel de Waalse pers zijn ideeën over. Vandaag maken de politieke en patronale wereld de OPW het hof. Toch heeft die OPW slechts iets heel eenvoudigs gedaan: hij hield vast aan zijn ideeën. Verspreidde die in brochures en nam deel aan allerlei jaarmarkten en feesten. De OPW lukte dankzij het publiek. Zo leverde de OPW een belangrijk bewijs: zelfs als je in het begin niets betekent is het mogelijk zijn ideeën door te drukken.

José Fontaine

OPW: 12 Rue de la Samaritaine,
6080 Charleroi

— ● —
Rita Lacres

Kom in mijn armen, Kerstman

De wetenschappelijke aanpak van de zwaarlijvigheid vertoont veel gelijkenissen met Leacock's definitie van de vooruitgang in de medische wetenschap: "Vroeger dachten we dat je reuma kon tegenhouden met een koperen armbandje; de vooruitgang in de medische wetenschap bestaat erin dat we thans weten dat dit niet waar is".

Het onderzoek naar zwaarlijvigheid berust op twee constataties. Men hanteert vooreerst een *input-output* model waarbij voedsel in energie (warmte, beweging) wordt omgezet en men neemt ook aan dat vetweefsel het resultaat is van een overschot in de *input*. Vanaf dan wordt het ingewikkeld.

Vetweefsel

Vetweefsel is meestal wit. Er bestaat wel een bruin vetweefsel, vooral bij jonge zoogdieren, dat een soort "korte-termijnvet" blijkt te zijn. Wit vetweefsel is vrij stabiel, dat wil zeggen dat het niet makkelijk in energie wordt omgezet. Men heeft zelfs lange tijd gedacht dat het aantal vetcellen in wit vetweefsel constant was per individu: "dik" of "mager" zijn zou dan niet het resultaat zijn van het aantal vetcellen, maar van de grootte van die cellen. Deze constatacie bleek tenslotte verkeerd: ze was het resultaat van het feit dat de meeste labo-onderzoeken op rattenvet waren uitgevoerd en dan nog op een bepaalde, makkelijk te verwijderen vetlaag bij die dieren. Voor ratten ging de constatacie op, maar voor mensapen (en dus ook mensen) was ze fout.

Daarenboven kunnen mensen ook veel, veel dikker zijn dan andere dieren. Vooral oudere mensen kunnen tot 40% van hun lichaamsgewicht in de vorm van vetweefsel hebben.

Stofwisselingstempo

Omdat vetweefsel bij mensen minder snel omzetbaar lijkt dan de bult op een kameel, spitst het onderzoek naar menselijke zwaarlijvigheid zich vaak toe op het evenwicht tussen voedsel en energieverbruik. Hier speelt het stofwisselingstempo van het individu een rol. Het basistempo is dat van een rustend lichaam en sommige mensen verbruiken inderdaad meer energie door niets te doen dan anderen. Indien men eet, dan stijgt het stofwisselingstem-

Eet je niet te dik

De kerst- en nieuwjaarsperiode staat in onze maatschappij mees- tal in het teken van een maaltijd die voldoende energie inhoudt voor een aantal dagen zwaar werk aan de dokken. We zullen dus ons afslankartikeltje hier placeren, eerder dan in de zomer. Bikini is trouwens voor deze rubriek alleen maar een eilandje in de Stille Oceaan waar de Amerikanen hun kern- proeven deden.

po tot tweemaal hoger dan de ruststand. Het tempo stijgt ook met lichaamsbeweging. Het basistempo kan ook naar beneden gehaald worden indien men helemaal (bijvoorbeeld 24 uur) niet eet. Deze constatacie lag aan de basis van de fameuze "Dieting Makes You Fat" van Geoffrey Cannon en Hetty Enzig in 1983, want indien het basistempo daalt, dan heeft men uiteraard nog minder energie in de vorm van voedsel nodig om het lichaam te onderhouden. Vandaar ook dat een aantal diëten nadruk leggen op zeer frequente kleine (uiteraard ook gezonde) versnaperingen, om het stofwisselingstempo een permanente "kick" te geven.

Minder eten om van je vet vanaf te zijn lijkt om een andere reden onwenselijk. Het is namelijk sinds de tweede wereldoorlog geweten (Ansel Keyes, Minnesota-universiteit) dat een "hongerig" lichaam niet enkel vet, maar ook spierweefsel afbreekt om zich te weren.

Indien het variëren van de *input* om deze redenen problematisch lijkt, dan kan men toch de *output* opdrijven, in de vorm van energieverbruikende beweging, of sport. Eens te meer zijn de metingen teleurstellend, want de hoeveelheden energie die men hierdoor supplementair verbruikt, zijn vrij gering. Men verbruikt bijvoorbeeld tijdens twee uur joggen ongeveer 600 kcal. Maar indien men tijdens die twee uur gewoon voor de TV blijft zitten, is het verbruik ook al 200 kcal. Het verschil lijkt nauwelijks de moeite.

Lars Hermansen en anderen van de Instituten voor Werkonderzoek te Oslo hebben strikte experimenten gedaan, waarbij mensen afmattende oefeningen deden (80

minuten aan 75% van het individuele maximumvermogen). Met dit soort energiestemming constateert men hetzelfde relatief beperkte extra-verbruik, maar er is ook een verhoging van het stofwisselingstempo gedurende uren na de oefening, terwijl het lichaam recupereert. Het reële extra-verbruik zou dus meer kunnen zijn dan tot nu toe werd aangenomen, maar toch niet spectaculair.

Levensstijl

Er is een vrij eenvoudige techniek om het lichamelijke energieverbruik te meten. Ze is gebaseerd op het drinken van een glas water dat met twee isotopen (deuterium en zuurstof-18) gemerkt is, waarna er regelmatige urineanalyses worden uitgevoerd. Reeds uitgevoerde metingen met deze methode hebben al aan het licht gebracht dat wij in onze maatschappij een stofwisselingstempo hebben dat op het basisniveau blijft voor 75% van de tijd, een weerspiegeling van de sedentaire aard van onze samenleving.

Alle eerdere metingen werden ook in twijfel getrokken, want die omvatten naar het schijnt veel te veel ongecontroleerde gegevens. De nieuwe metingen hebben bijvoorbeeld aangetoond dat men geen vertrouwen kan hebben in de informatie die door zwaarlijvige mensen over hun eigen eetgewoonten wordt verstrekt. Zelfs wanneer de informatie door middel van een "dagboek" wordt ingezameld, blijkt het dat de betrokkenen (onbewust?) altijd minder eten dan gewoonlijk wanneer ze weten dat dit genoteerd wordt.

De gangbare mening onder voedingsspecialisten en anderen die met het publiek te maken hebben, is dat er géén eenvoudig middel is om de zwaarlijvigheid tegen te gaan. Men moet minder en gezonder eten en men moet trachten voldoende lichaamsbeweging te hebben om het stofwisselingstempo aan te moedigen. Men zou met andere woorden haast evenveel aandacht aan zijn energieverbruik en -behoeften moeten besteden als een diabeticus. Dit houdt uiteraard een verandering van levensstijl in, en veranderingen van levensstijl zijn in deze maatschappij meestal veel gemakkelijker voor de bevoorrechte bevolkingslagen dan voor de anderen.

Frank Winter

DEBAT

In *Het rijk van de schaarste* onderneemt Achterhuis een sociaal-filosofische speurtocht naar de fundamenten waarop in de moderne maatschappij de schaarste zich kon ontwikkelen. Hij ontkracht de idee als zou op veel gebieden de vroegere schaarste overwonnen zijn om in de moderne maatschappij te worden vervangen door zoiets als overvloed. "De moderne maatschappij heeft de schaarste niet overwonnen maar juist gecreëerd", zegt Achterhuis. "Mondiaal gezien zijn we niet op weg naar overvloed of zelfs naar een "genoeg", maar breidt de schaarste zich steeds verder uit. Juist de zogenaamde westerse "overvloedsmat-schappijen" worden gekenmerkt door een zich tot op alle gebieden uitbreidende schaarste." Alles wordt geleidelijk aan schaars: welzijn, gezondheid, water, lucht, tijd, arbeid...zelfs stilte. Schaarse goederen dienen beheerd en geregeld te worden. Dat geeft sommige mensen macht, terwijl het anderen machteloos en afhankelijk maakt.

Toestanden: Schaarste wordt door jou niet als een objectief gegeven beschouwd, gegrondvest in de relatie mens-natuur. Het is daarentegen een sociale constructie, belichaamd in de wijze waarop de mensen met elkaar omgaan. Hoe zie je dat?

Hans Achterhuis: Als je kijkt naar het filosofisch of religieus denken van voor de moderne tijd, dan wordt de mens daarin altijd voorgesteld als een wezen met eindige behoeften. In zo'n opvatting kan schaarste nooit opkomen.

Bij moderne denkers is dat anders. Vanaf de zeventiende-eeuwse Engelse filosoof Thomas Hobbes, en nog veel sterker bij de Engelse denker John Locke -de vader van de liberale rechtsstaat- wordt de mens opgevat als een wezen met oneindige behoeften. Maar er is eindigheid in de hulpbronnen. Van meet af aan is er in de definitie schaarste gegeven.

Je kan om 't even welk economieboek open slaan, dan lees je op de eerste bladzijde dat de behoeften van de mensen

In gesprek met Hans Achterhuis

"Schaarste is een sociale constructie"

Hans Achterhuis is in ons land wellicht het meest bekend als de auteur van het ophefmakende boek "De markt van welzijn en geluk", waarin hij het welzijnswerk op een kritische manier onder de loep neemt.

Nadien schreef hij: "Arbeid, een eigenaardig medicijn", dat -ten onrechte- minder bekendheid kreeg. Recentelijk verscheen van zijn hand Het rijk van de schaarste. Van Thomas Hobbes tot Michel Foucault. (Ambo/ Baarn, besproken in de boeken-bijlage van Toestanden 7).

HET RIJK VAN DE SCHAARSTE

oneindig zijn. De economen spreken er zich niet over uit of dat goede of slechte behoeften zijn, maar zij gaan daarvan uit, en zij willen dat de schaarste gereguleerd wordt.

Als Hobbes de moderne wereld bekijkt, dan ziet hij een oorlog van allen tegen allen: "Ik wil hebben wat jij hebt, ik modelleer me naar jou". In zo'n maatschappij zal er altijd schaarste optreden. Een centraal begrip voor mij is "mimesis", nabootsing. In deze imitatie van anderen ligt de oorsprong van de cultuur. René Girard, een Frans denker, toont duidelijk aan dat deze nabootsing gevaarlijk wordt wanneer mensen ook elkaar in hun begeren gaan imiteren. Dan is de ander immers niet alleen een na te bootsen model, maar tevens een obstakel om datgene te bereiken dat men wil bereiken. Dit

is de "mimetische begeerte", kenmerkend voor de moderne maatschappij die in de zeventiende eeuw vorm krijgt. Mensen begeren bij voorkeur datgene wat een ander begeert. Volgens mij is dat niet iets dat in de menselijke natuur zou liggen. Neen, het is omdat we in bepaalde instituties zitten dat we met elkaar omgaan als in een strijd van allen tegen allen. Als ik binnen mijn eigen institutie, de universiteit, kijk, dan zie ik dat wij elkaar opvreten. Met de bezuinigingen zit iedereen elkaar eruit te dringen. Als in de race om banen de één kan overleven, betekent dat dat er iemand anders afvalt. Dat komt dus door de structuur waarin je je bevindt. Kijken we even naar de traditionele samenleving. Als er daar op een gegeven moment minder voedsel voorhanden is, dan leidt dat niet tot schaarste. Dan gaan de mensen veel meer solidair optreden en wordt het voedsel verdeeld. Dan is het onmogelijk dat er schaarste opkomt. Schaarste heeft dus niets te maken met de kwantiteit maar met de verhoudingen tussen mensen.

Als je er van uitgaat dat alles via geld loopt -dat toont Locke duidelijk aan- dan is er eigenlijk nooit genoeg. Dan is er, door de verhoudingen die door het geld worden geregeld, te weinig. Dat bedoel ik met sociale constructie.

Als er echte schaarste ontstaat in een traditionele samenleving, als er echt gevochten wordt om dingen, dan zijn de menselijke verhoudingen zo verziekt dat er een strijd van allen tegen allen ontstaat, en dat hele stammen zichzelf vernietigen. Wanneer men, zoals Hobbes dat in de zeventiende eeuw doet, zegt dat er objectief te weinig is, dan antwoord ik daarop: als je dat maar lang genoeg zegt en lang genoeg daarnaar leeft, dan zul je op ene gegeven moment ook merken dat er te weinig is.

Als Locke op het eind van de zeventiende eeuw zegt: "Er is te weinig, er moet hard gewerkt worden, want anders is er niet genoeg", dan begint iedereen als gek te werken, de technologie wordt ontwikkeld, men expandeert in de ruimte, Ame-

rika wordt veroverd... Juist als een sociale constructie wordt het op de duur werkelijkheid. Iedereen rent vooruit, op de duur is er inderdaad te weinig.

Schaarste is dus geen natuurgegeven, maar iets wat de mensen maken. Als je zegt: "De natuur geeft niet genoeg, de natuur is een vijand van de mens", en als je maar lang genoeg zo handelt als mensheid, dan is de natuur op een bepaald moment dood of is ze inderdaad en vijand.

Maar is de gehele ecologische problematiek niet het levende bewijs dat schaarste ook slaat op een objectieve stand van zaken? Mensen in de Derde Wereld verbruiken jaarlijks méér hout dan dat er bomen kunnen bijgeplant worden. Er ontstaan objectieve tekorten omdat we in een beperkte ruimte leven, met beperkte produktiekracht, terwijl de bevolking blijft aangroeien.

Ik denk niet dat dat helemaal waar is. Zelfs het Brundtland-rapport en het laatste rapport van de Club van Rome stellen dat de ontbossing maar voor een deel te wijten is aan de mensen van de Derde Wereld die wat hout kappen. Het overgrote deel wordt gekapt door de grote firma's, die het gebruiken voor de uitvoer naar het Westen.

Maar zelfs als het nog zo was, dan geef ik je zonder meer gelijk. Maar dan voeg ik er wel aan toe: als mensen uit de Derde Wereld hun omgeving kapot maken omwille van het brandhout, dan komt dit door de dwang van onze overheersing en door de overheersing van hun eigen elite. Je kan van objectieve schaarste spreken, maar je mag niet de structuren vergeten die daarachter zitten. En dat zijn toch structuren die vanuit het Westen zijn opgelegd.

De schaarste aan brandhout is niet te wijten aan een teveel aan mensen, maar aan de onmogelijkheid van die mensen om andere brandstof te verkrijgen. Ze worden gedwongen om de bomen om te hakken. Kijk eens naar de Sahel. Het is nog erger dan ik in mijn boek schrijf. Er is nu bekend gemaakt dat tijdens de grote droogte in de Sahel er 300% meer katoen uitgevoerd werd dan voordien. De Wereldvoedselorganisatie stelt dat vast en is daar enthousiast over...! Er was dus wel land beschikbaar voor de katoenproductie voor de uitvoer, terwijl er miljoenen mensen van honger omkomen! Dat is wat ik, met

Locke, de macht van het geld of de macht van de koopkracht noem.

Je moet je niet beperken tot een loutere constatacie, je moet analyseren welke structuren er achter reële schaarste-situaties schuilgaan. En dan zal je ook verzet zien.

Ik sprak recentelijk nog met iemand van de Chipko-beweging, een beweging die zich verzet tegen de houtkap in de Himalaya. Dat gebeurt door de grote Indische houtmaatschappijen. Men weet dat men zelf benadeeld wordt, men weet dat als het bos verdwijnt er geweldige overstromingen zullen komen. Het is verzet van machtelozen, waarin ook veel vrouwen betrokken zijn. Men gaat voor de bomen liggen, om op die manier ook het werk van de houthakkers onmogelijk te maken. Die mensen van de Chipko-beweging hebben een analyse volgens dewelke ze kunnen

OOK BELGIE KRISGT
TE KAMPEN MET ENORME
SCHAARSTE...

leven in de Himalaya zoals ze dat vroeger deden. Het is echter de dwang van buiten die mensen ertoe brengt aan hun eigen ondergang mee te werken.

Om verder te gaan op de bevolkingsproblematiek. Volgens betrouwbare voorspellingen zou de wereldbevolking in het jaar 2010 verdubbeld zijn tot 10 miljard, waarvan er 9 miljard in de Derde Wereld zullen leven. Impliceert dat niet dat de produktie van voedsel, energie en grondstoffen veelelvoudigd moet worden, wil men de levensstandaard op een aanvaardbaar niveau optrekken? En stelt zich dan niet de vraag: kan onze aarde dat objectief gezien aan?

Dat kan de aarde nog wel dragen. Alleen moet je niet verwachten dat dat kan op het niveau van de westerse beschaving. Ik zeg ook helemaal niet dat de bevolkingsexplosie niet afgeremd moet worden. Er moeten meer mogelijkheden geschapen worden, zoals dat bij ons in het Westen gebeurt, en men moet met name de vrou-

wen toegang geven tot hun eigen reproductie. Als de vrouwen geen enkele machtspositie hebben, dan kun je ook geen bevolkingspolitiek voeren. Een bevolkingspolitiek mag niet op autoritaire manier, met verplichte sterilisatie enzo, gevoerd worden.

Je zegt: 10 miljard mensen, dat kan niet op het niveau van een Westerse levensstandaard. Hoe zie je dan die ombouw in het Westen? En dan kom ik bij Marcuse, die een twijfelachtig onderscheid maakt tussen reële behoeften en luxe-behoeften.

Ik moet dan denken aan Ghandi. Vlak na de onafhankelijkheid vroeg men hem: "Wat ga je nu doen? Ga je in India hard werken om het levensniveau van Engeland te bereiken?". En toen zei Ghandi heel luciede volgens mij: "Engeland heeft zijn levensniveau bereikt door de wereld uit te buiten. Hoe zouden wij, nu de wereld al uitgebuit wordt, datzelfde levensniveau kunnen bereiken?" Hij zag duidelijk in dat dat in de huidige wereldstructuur niet kan.

Er is net een rapport verschenen van de Club van Rome: "Voorbij de grenzen van de groei". Ik vind het over het algemeen een heel slecht stuk. Maar wat ik wel belangrijk vind en waar voortdurend op gehamerd wordt, is dat mimetische begrip. Het besluit is dat als wij, in de rijke wereld, niet onze levenspatronen ombuigen, we geen enkel moreel recht hebben om dat zelfde aan de Derde Wereld te vragen. We zouden trouwens geen kans maken. De verandering zal dus van hieruit moeten komen.

Als de auto-dichtheid in China even groot wordt als in de VS, dan is er niet genoeg zuurstof op de wereld. Zo simpel is dat. Als China op dezelfde manier industrialiseert als wij dat in het verleden hebben gedaan met kolencentrales, dan stijgt door het broeikas effect de temperatuur over de gehele wereld over 10 of 20 jaar met 2 graden. Dat laat gewoon zien dat het zo niet kan. Maar hoe kun je nou zeggen: jullie mogen dat in China niet doen, als je niet zelf hier in het Westen tot veranderingen komt? Ik vind het belangrijk dat een groep als de Club van Rome tot een dergelijk besluit komt.

Kom je dan niet terecht in wat Rousseau "de pedagogische dictatuur" noemde? Dat zou ik nooit willen.

Uit ecologische hoek wordt dikwijls gepleit voor versobering, dat de mensen zich enkel mogen aanschaffen wat ze echt reëel nodig hebben om in hun primaire behoeften te voorzien. Als ons aange-maand wordt: we leven boven onze stand, we moeten versoberen, is dat dan geen conservatieve denktrant?

Ik maan ook niet aan tot versoberen. Ik zeg alleen dat de mensen daar zelf over moeten beslissen. Wanneer regeringspolitici voor versobering pleiten, dan wantrouw ik dat zeer. Want je moet kijken naar de structuren waarin de mensen zitten. Hoe kun je aanmanen tot versoberen als mensen in structuren zitten die hen dwingen in de consumptierace mee te gaan?

Dus ik zou alleen maar zeggen: hier heb je een aantal voorbeelden van mensen die plezierig leven en dat kennelijk doen

zonder mee te doen in de race in deze maatschappij. Kijk of je dat leuk vindt. Maar zodra je dat in een politiek concept gaat gieten, dan vind ik dat zeer gevaarlijk. Je kunt dat niet doen. Ik ben ervan overtuigd dat het noodzakelijk is te versoberen, maar als politici met een versoberingsplan komen dan ben ik daar fel tegen. Want die bezuinigingen gaan altijd ten koste van de zwakkeren.

Mijn vraag is of links in staat zal zijn een concept te ontwikkelen waarin de meerderheid van de mensen zich kan in herkennen. Het is een kwestie van met elkaar politieke concepten te ontwikkelen. We moeten proberen te laten zien hoe het allemaal samenhangt: de bewapening, de organisatie in nationale staten, energie en technologie. Voor veel mensen zijn dat allemaal aparte hokjes. Als daaruit een nieuw wereldbeeld groeit, is er hoop. Dat

kost wel tijd.

Het liberale wereldbeeld van John Locke en het socialistische sinds Marx vonden ook niet meteen ingang. Die werden eerst intellectueel uitgewerkt. Het heeft tientallen jaren geduurd voordat ze als vanzelfsprekend geïntegreerd raakten in een ideologie die heel veel mensen aansprak. Ik heb de idee dat dat ook gebeurt, zij het langzaam, met allerlei actuele themata.

De vraag is natuurlijk of we nog honderd jaar de tijd hebben.

Nee, zolang kan het dus niet duren...

Roger Jacobs en Johny Lenaerts

Wil je nog een exemplaar van de Toestandenbespreking van "Het rijk van de schaarste.", het boek van Hans Achterhuis, stuur dan naam en adres op met vermelding "Achterhuis". Je krijgt het boeknummer gratis in de bus.

Het pleidooi van Koen Raes van enkele weken geleden voor het behoud van ons "eigen culturele erfgoed" had me al een paar keer naar adem doen happen, maar het dossier over cultuurrelativisme van de vorige week knijpt me helemaal de keel dicht.

Het debat over het "migrantenprobleem" en het fenomeen Vlaams Blok lijkt nu voorgoed verschoven naar het terrein waar het Vlaams Blok het precies hebben wil: dat van de "culturele" verschillen. Met flink wat filosofische pretenties omkleed, bereikt ons nu de verlichte boodschap dat het "probleem" zich uiteindelijk situeert -nee, niet in de structuur van een kapitalistische arbeidsmarkt, niet in de door huisbazen in de hand gewerkte ghettovorming, niet in enige superioriteitsideologie van blanke Europeanen- maar wel in het hart, het hoofd en het bed van de Marokkanen zelf: in de Islam! Nu het weer, modern -of postmodern- staat om onze westerse "democratische ervaring" (Take the Pepsi challenge!) als universele norm van politieke en sociale gelijkheid te hanteren, mogen we best even vermelden dat die Mohammedanen bijvoorbeeld helemaal niet zo vrouwvriendelijk zijn als wij wel zouden

Aan Koen Raes, Dirk Diels,
Koen Dille, Wim Van Rooy
en de anderen

Neen aan het koloniaal discours

Wim Neetens reageert op het dossier in vorig nummer, 'De cultuur van een ander', en het discussiestuk van Koen Raes in Toestanden nr 11. Deze rubriek bestaat daarvoor.

HET DEBAT WERD OP EEN
HOOGSTAANDE MANIER
GEOPEND...

willen -wij met onze christelijke Staatssecretaris voor Emancipatiezaken en onze anderhalve vrouwelijke Toestandenredacteur. Meteen hebben we een alibi gevonden om de deugden van de westerse

"tolerantie" nog maar 's te bezingen: *Niemand, ook niet de migrant, ondervindt schade als de in onze cultuur geldende basishnormen consequent worden toegepast.* Basishnormen zoals winstbejag, eigendom, economische ongelijkheid en heteroseksisme?

"Culturele identiteit" is een complex begrip dat niet los te denken valt van zijn materiële basis. Evenmin als er zoiets bestaat als een Vlaamse eigenheid die los van politieke, sociale en culturele structuren en instituties boven de natie zweeft, bestaat er zoiets als een ideële islamitische identiteit in Vlaanderen of elders. Mocht het al tot de opdracht van "progressieve westerlingen" behoren om een oordeel te vellen over "de" cultuur van de islam, dan ware het misschien geen slecht idee geweest eens een paar migranten zelf aan het woord te laten over de manieren waarop zij hun gemengde en contradictorische culturele identiteiten beleven in en doorheen de economische en sociale structuren waarin zij hier terechtgekomen zijn. Maar geheel zoals het een koloniaal discours betaamt, blijft ook hier de ander het zwijgzame object van onze kennis, en wordt haar of zijn stem niet gehoord.

Wim Neetens

René Stroobant
Paul Vanhooren
(Comités bescherming
afgevaardigden)

Ruyseveldt, De Bruyne, Peeters, Comminne, Bianco, Bruynzeels, Saeys, Mertens, De Kegel, Goemmaere, Broer, Van Hecke, De Busschere, Harvey,....: enkelen uit de lange lijst van afgedankte vakbondsafgevaardigden. Hun aantal in België wordt op meer dan 600 geschat sinds 1980. Veelal de besten onder ons!

Onlangs werd het probleem van de bescherming der delegees tijdens de interprofessionele onderhandelingen vanuit de VBO-vergaderzaal doorgesluist naar de Nationale Arbeidsraad. Dit in overleg met Luc Van den Brande, ACW-minister van Arbeid. In maart 1989 zou de regering dan een wetsontwerp ter zake opmaken. Een *uitstel* dus!

Zal dit aangewend worden om onder tussen voor een sluitende bescherming te mobiliseren? Of nemen sommige toonaangevende syndicale en politieke verantwoordelijken integendeel hun tijd om een mossel-noch-vis oplossing voor te bereiden?

In ieder geval was het voor verschillende bestaande beschermingscomités een dringende reden om de koppen bijeen te stecken. Op dinsdag 6 december 1988 had in Antwerpen dan ook een eerste coördinatievergadering plaats. Vijf groepen waren erbij betrokken: Waasland, Gent-Sidmar, Kempen, Antwerpen en de mijnstreek.

Na afloop werd in een persbericht vastgesteld dat het probleem van de syndicale niet-afdankbaarheid zich in alle scherpste blijft stellen. Men was de mening toegedaan dat zolang echter een werkgever afgevaardigden kan afdanken om nadien een rechtbank erover te laten oordelen, minstens drie voorwaarden vervuld moeten zijn:

- a) tijdens de schorsingsperiode moeten mandaat, functie en loon behouden blijven.
- b) wanneer de rechtbank de dringende

Hoe lang nog vogelvrij?

NIEUWE CURSUS OP VTM-
SCHOOLTELEVISIE!

reden niet aanvaardt, moet de afgevaardigde -zo hij dit nog wenst- effectief in zijn werk heropgenomen worden met behoud van alle rechten. Een zware straf moet voorzien worden zo de patroon dit toch nog weigert via bijvoorbeeld een correctionele bestraffing, waaronder gevangenisstraf of via dwangsom.

c) er moet eenzelfde bescherming komen voor leden van de syndicale delegatie als voor deze van de ondernemingsraad en het veiligheidscomité.

Daarom werd besloten:

- 1) Elkaars initiatieven en acties te ondersteunen en te bundelen en ze zodoende te versterken.
- 2) Daartoe contacten te leggen met de syndicale milieus en politieke fracties die begaan zijn met een sluitende bescher-

ming van de delegees in Wallonië, Brussel en Vlaanderen.

3) Een lijst aan te laten leggen van de afgedankte en soms "vermiste" delegees in de beide landsgedeelten in het vooruitzicht van de bijeenroeping van de statengeneraal van afgevaardigden en ex-afgevaardigden te Brussel.

4) Aan te dringen op syndicale afspraken op nationaal en lokaal vlak om een afgevaardigde en de betrokken centrale bij afdankingsdreiging bij te springen.

5) Een *petitie* op grote schaal en in de verschillende streken aan de leden van het ABVV en ACV voor te leggen, waarbij de ondertekenaars een duidelijke en afdoende oplossing eisen voor het probleem van de bescherming van de delegees. Dit zou op korte termijn dienen te gebeuren. De overtuiging wordt uitgesproken dat slechts een krachtadige aanpak tot het gewenste resultaat kan leiden. Daarom wordt dan ook aangedrongen op een nationale militantenbijeenkomst bij voorkeur in gemeenschappelijk syndicaal front ter ondersteuning van de vakbondsleding die onderhandelt over een sluitende bescherming der afgevaardigden.

Iedere syndicale en politieke verantwoordelijke zal nu toch al wel beseffen dat de delegees de *ruggespraak* van onze vakbonden vormen. Niettemin worden er afgevaardigden omwille van hun sociale inzet en syndicale activiteiten ten voordele van de werknemers afgedankt en blijven ze dat veelal, zelfs als ze gelijk kregen van de rechtbank. *Syndicale amnestie* is dan ook een absolute noodzaak geworden.

Bij de verdediging van de delegees een rechtvaardig en principiële standpunt innemen en ervoor blijven opkomen tot resultaat bekomen wordt, is nodig en is overigens de logica zelf. Van de houding en de inspanningen van ACV, ABVV, SP en ACW zal in elke geval veel afhangen!

De kerstboom staat er al. Wat gaan we er nu weer onder leggen?

Ieder jaar hetzelfde: geschenken bedenken voor Tante Quirit, Ome Gal, neefje Morbus en alle andere familieleden.

Gelukkig moeten we al geen cadeautjes meer zoeken voor buurvrouw en haar specht...

Toestanden heeft natuurlijk een eenvoudige oplossing voor Uw probleem:

EEN ABONNEMENT OP TOESTANDEN
ALS KERSTGESCHENK !

Tot 31 december 1988 kan dat nog voor de prijs van 1.988 F,
door overschrijving op rekening 001-1762098-72 van uitgeverij Zijdclings CV.

Dag Koot en Bie,

Is er iets mis met jullie gevoel voor humor, of met dat van mij? Tot onlangs leek het mijne helder afgestemd op dat van jullie. Jullie verzonnen toestanden, voerden nummertjes op, leverden commentaren, kletsten, trokken bekken, relativeerden, riepen en kolderden, en ik maar lachen. Niettegenstaande ik ooit, jaren geleden en in Heerlen, eens een lezing moest geven waar, door gelijktijdigheid met een of andere tv-performance van jullie, slechts 4 mensen (bestuursleden natuurlijk) aanwezig waren, bleef ik sans racune en als ik kon naar jullie kijken. Met veel waardering las ik jullie ook (al moet ik daar toch bij zeggen dat ik *Zeven Sloten*, de recente publikatie van Dr. Kees van Kooten eigenlijk maar een slappe bedoening vind. Maar daarover wou ik het nu niet hebben).

Wel over jullie watervervuilingsgrap.

Is alweer even geleden, maar ik ben er niet vergeten, ik heb namelijk een schrikkelijke hekel aan practical jokes. Is dat een afwijking, of integendeel? Enkel mensen zonder spat gevoel voor humor begeven zich aan het bedenken en uitvoeren van

Dueloog

Fernand Auwera

Humor

practical jokes, of kunnen er om lachen. Let maar eens op: mensen met zin voor humor lachen ook met zichzelf, practical jokers reageren gloeiend als ze er zelf de dupe van zijn. En dieren hebben geen zin voor humor, maar er zitten wel veel practical jokers tussen. Honden die drollen leggen op onverwachte plaatsen bijvoorbeeld.

Practical jokes zijn prothesen voor mensen die niet normaal kunnen lachen, het zijn de valse tanden die een stomme open bek op een lach moeten doen lijken. Je hebt geen verbeelding, geen spirit of originaliteit en zeker geen durf nodig om practical jokes te bedenken. Er zijn zelfs winkeltjes waar je ze in dozen of zakjes

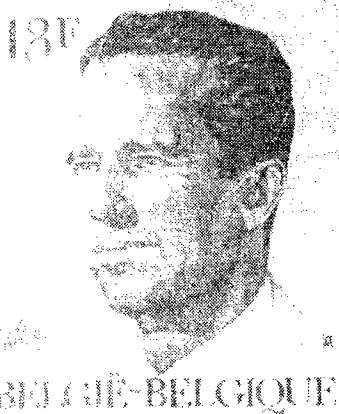
kunt kopen. Jeukpoeder, klapsigaren, borrelglaasjes waaruit je niet kunt drinken en plastic-drollen voor in een bord soep zijn bijzonder populair bij antieke tantes en animators van personeelskringen.

Stamverwant aan de practical joker is de maker van straatinterviews, altijd iemand met nog meer schuim in zijn kop dan rond de microfoon, en vooral de virtuozen van de verborgen camera, directe afstammelingen van de vroegere bezielers van het parochiale toneelgezelschap, dat ook jaarlijks iedereen deed gieren. En primus inter pares in dit gezelschap is natuurlijk de politicus, de man die net als die anderen van mening is dat het volk vooral uit idioten bestaat (en hij dus best geschikt om het te vertegenwoordigen). En tot die platvloerse stoet nep-humoristen zijn jullie dus toegetreden. Kom niet aandragen met Orson Welles, want die was zelf ver-rast door het effect, terwijl alle naäpers precies dat effect tot enig doel hebben, geen onbelangrijk verschil.

Jullie grap was een merkwaardig geslaagde illustratie van het soort lulligheid dat je altijd zo briljant belachelijk hebt gemaakt.

advertentie

HEM VASTKLEVEN
IS ANDERE MENSEN LOSKRIJGEN.

000-0000082-82

Kerkstraat 156, 2008 Antwerpen. 03/271.16.16

Schrijf ze vrij. Amnesty International.

advertentie

Zet een stap in de Wereldwinkel...
en ontdek onze eindejaars-
geschenken!

- een ruim aanbod van wenskaarten, kalenders, agenda's, LP's en derde wereldliteratuur
- artisaansproducten uit India, Bangladesh, Filippijnen, Ecuador,...
- solidariteitsproducten van:
 - * Unicef: puzzels, gezelschapsspellen,...
 - * Greenpeace: T-shirts, sweaters, nachthemden,...
 - * Amnesty International: kaarsen, stickers, badges,...
- Mundopolie, een gezelschapspel voor 2 tot 6 personen vanaf 12 jaar

Als het aan U ligt...
verdient de derde wereld beter!

Oxfam-Wereldwinkel
Rijkeklarenstraat 12
1000 Brussel
02/511.75.29
Metro: Beurs

CONTRAPUNT

Dimitri Van Den Berge (Kraainem): "Voor een weekblad dat zich onafhankelijk durft te noemen schrijft u opvallend veel haat-artikels tegen het Vlaams Blok. De hetze die u tegen de mensen van het Vlaams Blok voert, en die gaat van sarcastische opmerkingen ("Filip De Winter, alom geprezen sociobioloog") tot ongegronde beledigingen ("De Winter blijkt helemaal niet van eigen volk te zijn", "Adolf Gerannemans") is helemaal onverantwoord.

Heeft u ooit aan één van deze mensen de kans gegeven om zich te verdedigen?

U neemt uitsluitend interviews af van mensen waarvan u met zekerheid weet dat deze tegen het Vlaams Blok zijn, maar heeft u ooit al eens het lef gehad om iemand van deze partij zelf aan het woord te laten?"

Ja, we kunnen niet zeggen dat we het Vlaams Blok in ons hart dragen. Daarom laten we ook vooral tegenstanders aan het woord. Om u toch tegemoet te treden laten we de heer Annemans onderaan deze rubriek aan het woord.

De rubriek "Debat" van Toestanden begint aardig wat thema's aan te snijden. Wil je ook de volgende discussie-stukken in Toestanden lezen, reserveer dan vast de volgende paar nummers of neem nog dit jaar een jaarabonnement voor 1988F. Zo mis je na het eindejaarsnummer 16 het veelbelovende begin van 1989 niet:

in nr 17 van 6 januari: "Hoe staat het met de revolutie, kameraad?": Iran, Nicaragua, 8 pagina's Franse Revolutie, technologische revolutie, media-revolutie, seksuele revolutie...

in nr 18 van 13 januari: Een exclusief interview met André Gorz over zijn jongste boek "Metamorphoses du travail. Quête de sens".

Nemen in 1989 ook deel aan de discussie: Leo Apostel, Ernest Mandel, Willy Decckers, Frank Vandenbroucke om er maar enkele te noemen.

Syndicalisme

Hans Verminnen (Sint-Truiden): "Het is toch godgeklaagd. Jarenlange oppositie heeft er ons het leven als ACOD-militant niet makkelijker op gemaakt. Vele mensen bespaarden op hun bijdrage, nu de socialisten toch voor minder steun konden zorgen. Dat was bij ons ook één van de redenen om een nieuwe regeringsdeelname van de SP toe te juichen. En het werk voor de vakbond verbeterde ook stilaan. Moeilijk maar met vooruitgang. Met de socialisten in de regering dachten sommigen dat er eindelijk vooruitgang zou gemaakt worden in de wedderegeling voor de openbare diensten. We hebben de laatste jaren toch al genoeg gestaakt. En dan krijg je dit. De betoging in Brussel lukt en de vakbondstop maakt daar geen gebruik van in de onderhandelingen. En dan willen ze ons overtuigen dat wij onverantwoordelijk zijn als we blijven opkomen voor de eisen van de mensen. Dat

Steenhout maar eens zelf probeert nieuwe leden aan te sluiten, als je zo bedrogen wordt."

Wat kan ik daar op zeggen? Alleen bewondering voor de syndicalisten die zonder ooit over belangrijke zaken te mogen beslissen, in feite toch die beweging opbouwen. Je moet waarschijnlijk wel stalen zenuwen hebben, of...het heilig vuur.

En ter afronding een totaal onbegrijpelijke brief van ene Jean Emard van Lieverlede:

De voorzitter toont zich vanvoren: één en al rustige vastheid.

Maar wie hem vanachter kan horen, vastelijk weet dat hij plat schijft.

Ciao,
Lafargue

P.S. Gelezen en uit de context gehaald: "Het is toch dwaas te stellen dat de zwarte mijn gelijke zou zijn, hij is veel beter tegen de warmte bestand." (Gerolf Annemans)

Mama, kijk! Een Toestanden- club!

TOESTANDEN-CLUB!

Van bij de start van dit weekblad zeiden we: Toestanden wil een directe en actieve band met de lezers én Toestanden wil bijdragen tot een nieuwe discussiecultuur in Vlaanderen. Dat wil zeggen dat we graag actieve lezers hebben: lezers die

brieven schrijven, lezers die artikels en onderwerpen aanbrengen, lezers die aandeelhouder worden en zo mee beslissen in de coöperatieve Zijdelingen. Maar dat blijven allemaal individuele opties.

Er leven ook meer collectieve voorstellen. Lezers die willen meewerken kunnen plaatselijk een *Toestanden-club* opzetten. Daarin kan worden gepraat over het blad zelf of over inhoudelijke thema's die behandeld worden. Redacteurs en medewerkers zijn ter beschikking om ondervraagd te worden of discussies in te leiden. Op 30 november werden in Meechelen Eric Corijn en Eric Goubin door Yves Desmet van de Morgen ondervraagd. Een boeiende avond en een mooie start voor een Toestanden-club. Waarom niet om de twee maanden plaatselijk bij elkaar komen met telkens een thema-discussie en een evaluatie van Toestanden. En één per jaar komt er, zo is ook beloofd, een algemene landelijke lezersvergadering. Voor meer informatie: even bellen.

advertentie

De Vrije Universiteit Brussel,
de Universiteit van Amsterdam,
het Fernand Braudel Center en het Maison
des Sciences de l'Homme

organiseren op

12, 13 en 14 januari
een colloquium onder de titel

Het Lange Golven-Debat

Het colloquium staat onder leiding van
Alfred Kleinknecht, Ernest Mandel
en Immanuel Wallerstein

Het gaat door in de
Universitaire Stichting,
Marsveldstraat 30 te 1050 Brussel.

Inschrijvingen bij Bruno Coppieters,
Centrum voor Politicologie,
VUB, Pleinlaan 2, 1050 Brussel

Toestanden

1988 = 1.988,- BF

Een jaarabonnement op Toestanden kost weldra 2.400,- BF.
Maar voor onze lezers van het eerste uur hebben we een
speciale formule : tot 31 december 1988 kost zo'n
abonnement slechts 1.988,- BF.

Waarvoor een jaartal al niet goed is.

Dus abonneren maar, en wacht niet te lang.

Je wil je eerste nummers toch niet missen ?

Naam
Voornaam Tel
Straat nr bus
Postnr Gemeente

Ja, ik neem een abonnement

3.000,- BF

Steun / 1 jaar

1.988,- BF

1 jaar (vanaf 1/1/89 : 2.400,- BF)

200,- BF

per maand met permanente opdracht

Ik betaal

via storting van BF op rek. 001-1762098-72
mededeling: nieuw abonnement

met bijgevoegde cheque op naam van
Uitgeverij Zijdellings cv

na ontvangst van een formulier voor een
permanente opdracht

en stuur "1988 = 1.988,- BF" naar Toestanden,
Zespenningenstraat 49, bus 13 te 1000 Brussel.

Toestanden

Zespenningenstraat 49 (b13)
1000 Brussel
tel 02/513 02 16
elke vrijdag uitgegeven
door Uitgeverij Zijdellings C.V.

directeur : Eric Corijn
hoofdredacteur : Jan Van Kerkhoven
eindredactie : Karin Pairon en Eric Goubin
redactie : Koen Dille, Francine Mestrum,
André Mommen, Wim Van Rooy,
Jef Vermaere, Frank Winter.
tekenaars : GAL, Morbus, Quirit
vormgeving : Scritto

bijgestaan door een redactieraad
en een schare medewerkers

Zakelijke leiding : Koen De Visscher

jaarabonnement : 2400F - 170fl
of een permanente opdracht
van 200F - 14fl / maand
rek. nr 001-1762098-72
van Zijdellings CV
Brussel

verantwoordelijke uitgever :
Paul Eyben,
Brouwerstraat 16
3590 Hamont-Achel

advertentie

Op vrijdag 13 januari 1989
te 20 uur organiseert de
Louis-Paul Boonkring
een ontmoeting tussen de
kersvers gepensioneerde
Maurice Dewilde en
Daniel Buyle op de vooravond
van zijn entree bij VTM.
Deze flitsende dialoog vindt
plaats in **zaal Maalbeek**, Hoorn-
straat 97 te 1040 Etterbeek,
Metro: Schuman

Adverteren in Toestanden kàn

Voor nadere informatie
kan je terecht bij
Koen De Visscher.
Pleeg daartoe een telefoontje
op het nummer 02/513.02.16

advertentie

1001 sonates voor piano en viool van Boudewijn Buckinx

op vrijdag 13 januari
van 19 tot 02 uur
en zaterdag 14 januari
van 10 tot 02 uur

in de **Beursschouwburg**
August Ortsstraat 22
1000 Brussel
(Metro: Beurs)

en niet in de *Ancienne Belgique*
zoals vorige week verkeerdelijk
aangekondigd in Toestanden,
waarvoor onze excuses.

Toestanden 15

Blunder 1

Op de voorpagina legt Leo De Haes de vinger op de zere plek van het Belgische staatsapparaat: het jaarlijks verslag van het Rekenhof.

Blunder 2

Voormalig leefmilieuminister Dupré blundert in eigen streek. Raf Willems over Smet-Jet in de Kempen op pag. 4.

Blunder 3

Omtrent de feminisering der namen van functies en beroepen wordt al evenzeer flink wat afgeblunderd. Op pag.5 vertelt Regien Deleu er alles over.

Blunder 4

Een Toestanden-medewerker nam deel aan het BRT-journalistenexamen. Over

Noëlla, RoSa, de Magdalenazaal, een paravent en andere blunders: pag. 10.

Blunder 5

Wat minister De Wael aanricht in het medialandschap zijn al lang geen loutere blunders meer. Geert Selleslach en de Niet-Openbare Radio's op pag. 14.

Blunder 6

Of we Europees blunderen weten we pas binnen drie jaar. Een dossier over links in het Europa van 1992, door Francine Mestrum. Pag. 15-18.

Blunder 7

In Antwerpen dienen verdere blunders

voorkomen te worden in het theatergebeuren. Eddie Vaes en de Antwerpse theaters op pag. 21-22.

Blunder 8

Maakte Koen Raes en onze anti-cultuurrelativisten een blunder van jewelste in hun bijdragen over migranten en andere culturen? Wim Neetens vindt alvast van wel. Pag.27.

Blunder 9

Fernand Auwera duelloogt over de blunders van Kees Van Kooten en Wim De Bie op pag. 29.

Blunder 10

De tiende blunder maakten we zelf. In de Beursschouwburg weten ze er alles van. Pag. 31.

Het Laatste Woord

